

İCRA VE İFLÂS HUKUKUNDA REHİN AÇIĞI BELGESİ

Pledge Deficit Certificate In Debt Enforcement and Bankruptcy Law

Prof. Dr. İbrahim ÖZBAY¹ - Arş. Gör. Ferhat ÇELİK²

Geliş Tarihi: 30.10.2017

Kabul Tarihi: 22.03.2018

ÖZET

Hukumumuzda alacaklıların alacağını elde etmesini kolaylaştıran en önemli olanaklardan birisi de, alacağı teminat altına alan bir rehlin olmasıdır. Borçlu borcunu ödemediğinde teminat konusu rehlinli şeyin icra organları vasıtasıyla paraya çevrilmesi gerekir. Fakat bazen rehlin daha paraya çevrilmeden, takdir edilen değerine göre rehlin alacağı karşılayamayacağı anlaşılmakta, bazen de rehlin paraya çevrildikten sonra alacağı karşılayamamaktadır. Bu durumda alacaklıya ilkinde “geçici rehlin açığı belgesi”, ikincisinde ise “kesin rehlin açığı belgesi” verilmektedir.

Alacaklının elindeki bu belgenin hukuki niteliği ve sonuçlarının detaylı bir şekilde bilinmesi gerek eşya hukuku gerekse icra ve iflâs hukuku açısından önem arz etmektedir. Bu konuda hem doktrindeki görüşlerin hem de Yargıtay kararlarının birlikte ele alındığı söz konusu çalışmanın, alacaklının alacağına erişmesini kolaylaştıran en önemli vasıtalarından birisi olan “rehlin açığı belgesi” ile ilgili bilgi edinmesinde yararlı olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rehlin, Rehlin Açığı Belgesi, Kesin Rehlin Açığı Belgesi, Geçici Rehlin Açığı Belgesi.

ABSTRACT

In our legal system, one of the most important ways to make it easier for the creditor to obtain the money owed to her is to have a pledge that secures the credit. Upon enforcement of the pledge by the pledgee in the event of default by the pledgor, the execution organs turn the pledge into cash. However, it is realized sometimes that the appraised value of the pledge cannot correspond to the credit either before or after it has been turned into cash. In the first case, the creditor is granted “temporary pledge deficit certificate” and in the second case “absolute pledge deficit certificate”.

It is important to know in detail the legal character and consequences of these certificates that the creditor receives both for the law of property and for the debt enforcement and bankruptcy law. Against this backdrop, this article intends to analyse the “pledge deficit certificate” by considering the views in the doctrine and supreme court decisions and aims to help the creditor have the necessary information about the “pledge deficit certificate” which is one of the most important means to make it easier for the creditor to obtain the money owed to her.

Keywords: Pledge, Pledge Deficit Certificate, Absolute Pledge Deficit Certificate, Temporary Pledge Deficit Certificate.

I. GİRİŞ

Rehlin, bir alacak yerine getirilmediği takdirde, hak sahibine başkasına ait bir mal veya hakkın paraya çevrilmesi yoluyla elde edilen tutardan öncelikle alacağını alma yetkisi veren sınırlı bir aynı haktır³. Alacağın teminatı 4721 sayılı

¹ Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usûl ve İcra- İflâs Hukuku Öğretim Üyesi
E-Mail: ozbayibrahim@hotmail.com

² Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, E-Mail: dr.ferhat.celik@gmail.com

³ **Rona Serozan**, “Taşınmaz Rehni”, *İÜHFİM*, 2006, C. LXIV, S. 2, s. 301; **M. Kemal Oğuzman/Özer Selici/Saibe Oktay-Özdemir**, *Eşya Hukuku*, 18. bs., İstanbul 2015, s. 891; **Ali Cem**

Türk Medeni Kanunu (TMK)⁴ çerçevesinde bir taşınmaz ise “*taşınmaz rehni*”⁵; ancak alacağın teminatı taşınır eşya, hayvan, hak veya alacak ise “*taşınır rehni*” söz konusudur⁶.

Taşınır veya taşınmaz rehniyle teminat altına alınmış alacaklar için hukuk sistemimizde normal alacaklardan farklı bir yol öngörülmüştür. Bu yol “*rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip*”tir. Söz konusu takip yoluna ilişkin hükümler 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun (İİK) 145 ilâ 153/a maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu takip yolunu diğer takip yollarından ayıran en önemli farklılıklardan birisi, rehinli alacaklının kural olarak⁷ rehin paraya çevrilmesi yoluna başvurmadan önce haciz veya iflâs yoluyla takip yapamamasıdır (İİK m. 45). Yani alacaklının alacağı rehinle teminat altına alınmış ise, kural olarak önce rehin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılması gerekmektedir⁸.

Rehin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapmak zorunda olan alacaklı takibe önce takip talebi ve ödeme emri aşamasıyla başlar, daha sonra bunları paraya çevirme aşaması izler. Burada ayrı bir haciz aşaması olmayıp rehin konusu şey icra organlarınc⁹ paraya çevrilir¹⁰. Bu paraya çevirme işlemi sonucunda, şayet elde edilen meblağ alacağın tamamını karşılamaya yetmez ise, alacaklıya açık kalan alacağı için “*rehin açığı belgesi*” adı verilen bir belge verilir (İİK m. 152/f. 1)¹¹.

Budak, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, 3. bs., İstanbul 2010, s. 1; **Mehmet Ayan**, *Eşya Hukuku III Sınırlı Aynı Haklar*, Güncelleştirilmiş 6. bs., Konya 2014, s. 153; **Faruk Acar**, *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul 2015, s. 1; **A. Lâle Sirmen**, *Eşya Hukuku*, 2. bs., Ankara 2014, s. 640; **Şeref Ertaş**, *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 12. bs., İzmir 2015, s. 539; **Turhan Esener/Kudret Güven**, *Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 6. bs., Ankara 2015, s. 469. 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (RG. 19.06.1932/2128).

⁴ **Budak**, s. 1; **Ayan**, 161; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 893.

⁵ **Acar**, s. 59; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 999.

⁶ Önce rehne müracaat kuralının istisnaları için bkz. **Budak**, s. 20-48; **Adnan Deynekli**, *İcra ve İflas Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, Ankara 2013, s. 68-78; **Timuçin Muşul**, *İcra ve İflas Hukuku, C. II*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. bs., Ankara 2013, s. 971-974; **Baki Kuru**, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, Ankara 2017, s. 319-320; **Nurettin Emre Bilginoğlu**, “Önce Rehne Başvurma Kuralı”, s. 5-10 (<http://www.caglayanyalcin.com/pdf/once-rehne.pdf>, E.T.: 09.04.2017); **Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ayvaz**, *İcra ve İflâs Hukuku*, 3. bs., Ankara 2017, s. 405-406; **Abdurrahim Karşlı**, *İcra ve İflas Hukuku*, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. bs., İstanbul 2014, s. 427-428; **Müjgan Tunç Yücel**, *Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi*, 1. bs., İstanbul 2010, s. 124-149; **Bilgehan Çetiner**, *Taşınmaz Teminatı*, İstanbul 2015, s. 276-280.

⁷ **İbrahim Özbay**, “İpoteğin İptali Davası (İİK m. 150/c. 3) Üzerine Bir İnceleme”, *EÜHFD*, C. XI, S. 3-4, 2007, s. 403; **Karşlı**, s. 427.

⁸ Rehinli malın paraya çevrilmesi işleminin resmi yollar dışında özel yollarla da yapılabileceğine ilişkin tartışmalar için bkz. **Acar**, s. 69 vd.; ayrıca bkz. **Budak**, s. 64-71; **Çetiner**, s. 111-112.

⁹ **Kuru**- İstinaftan Sonra İcra, s. 320; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, s. 406.

¹⁰ **Deynekli**, s. 59.

Rehin açığı belgesi, gerek icra ve iflâs hukukunun rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip ve sonrası, gerekse rehin hukukunda alacaklının tatmini açısından önem arz eden konulardan birisidir. İşte bu çalışmada, doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları doğrultusunda rehin açığı belgesi kavramı, rehin açığı belgesinin alınabildiği ve alınamadığı haller, türleri ve hukuki sonuçları üzerinde durulacaktır.

II. REHİN AÇIĞI BELGESİ

A. GENEL OLARAK

Rehin açığı belgesi, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli alacaklının alacağını kısmen veya tamamen alamamış olduğunu gösteren bir belgedir¹². Bu belge ile sadece rehnin alacağı karşılamadığı tespit edilmektedir; buna karşın borçlunun başka malvarlığının bulunmadığı veya mallarının alacağı karşılamaya yetmediğinin tespiti söz konusu değildir. Dolayısıyla rehin açığı belgesi, bir “borç ödemededen aciz vesikası” değildir¹³. Rehin açığı belgesini alan alacaklı, genel hükümlere göre takip yapıp açık kalan kısmı bu şekilde de alamazsa, o zaman kendisine bir aciz vesikası (borç ödemededen aciz belgesi)¹⁴ verilir¹⁵.

Aciz vesikası ile rehin açığı belgesi her ne kadar birbirlerine benzeseler de farklı belgelerdir. Doktrinde bazı yazarlar, rehin açığı belgesinin, haciz yoluyla ve iflâs yoluyla takipte, alacağın tamamen veya kısmen karşılanmamış olması halinde alacaklılara verilen “borç ödemededen aciz belgesi” niteliğinde olduğunu belirtmektedirler¹⁶. Bu görüşte, gerek haciz ve iflâs yoluyla takipte gerekse rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, alacaklının alacağını tamamen veya kısmen alamaması hususu hareket noktası olarak kabul edilmiştir. Kanaatimizce daha isabetli olan ifade, rehin açığı belgesinin haciz veya iflas yoluyla takipteki borç ödemededen aciz belgesinin karşılığı (paraleli) olduğu şeklindedir¹⁷.

¹² **Saim Üstündağ**, *İcra Hukukunun Esasları*, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. bs., İstanbul 1975, s. 354; **Deynekli**, s. 225-226.

¹³ Yargıtay 7. HD. 08.03.2016, E. 4918, K. 5606 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi). Ayrıca bkz. **Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Meral Sungurtekin Özkan/Muhammet Özkes**, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 3. bs., Ankara 2016, s. 358-359; **Karslı**, s. 445.

¹⁴ Aciz vesikası veya borç ödemededen aciz belgesi, borçluya karşı girişilen cebri icra prosedürünün takip konusu alacağın ödenmesi ile sonuçlanmadığının veya sadece kısmi bir ödeme ile sonuçlandığının resmi bir beyanıdır (**Selçuk Öztekin**, *İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemededen Aciz Vesikası*, İstanbul 1994, s. 14).

¹⁵ **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes**, s. 359; **Kuru** - İstinaftan Sonra İcra, s. 334.

¹⁶ **Talih Uyar/Alper Uyar/Cüneyt Uyar**, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt 2*, Genişletilmiş ve Yeniden Yazılmış 3. bs., Ankara 2014, s. 2840; **Deynekli**, s. 226.

¹⁷ Benzer yönde bir görüş ise, rehin açığı belgesinin genel haciz yoluyla takipteki borç ödemededen aciz belgesinin karşılığı olduğu şeklindedir (Bkz. **Samet Can Olgaç**, “Rehin Açığı Belgesi ve Hükümleri”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 11, S. 113, Ocak 2016, s. 118).

Nitekim Yargıtay'ın yeni tarihli sayılabilecek bir kararında da, kesin rehin açığı belgesi ile borç ödemededen aciz vesikasının eş değerinde bir belge olmadığına özellikle vurgu yapılmıştır¹⁸.

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takip sonucunda alacağını alamayan rehinli alacaklı gerçek bir zarara uğramayacak, sadece bir rehin açığı belgesine sahip olacaktır¹⁹. Burada birden fazla alacaklının olduğu ve rehnedilen malın değerinin borcu karşılamaya yetmediği durumlarda, genel haciz yolu ile takipteki gibi tamamlama haczi de (İİK m. 139) yapılamadığı ve dolayısıyla rehin kurulan mal üzerinde, önceliği bulunan rehin alacaklısının bu avantajını yitirmemesi için, rehin açığı belgesi düzenlenir²⁰.

Alacaklının elindeki rehin açığı belgesi, borçlunun diğer alacaklılarının, onun başka mallarını haczetmelerine engel olamasa da, rehin konusu şeyin satılması sonucunda alacağının tamamını alamadığı veya rehin konusu şey daha satılmadan alacağının tamamını alamayacağı anlaşıldığı durumlarda, borçlunun diğer mallarına yönelik haciz veya iflâs yoluyla takibe başvurmasına imkân sağlayacaktır²¹. Bunun yanında bu belgenin en önemli özelliklerinden birisi de, alacağı rehinle güvence altına alınmış olan alacaklının, alacağını kısmen veya tamamen alamadığını gösteren bir belge olmasıdır²².

B. TERMİNOLOJİ

Rehin açığı belgesi için “*rehinin yetmediği vesikası*”²³, “*rehin açığı vesikası*”²⁴ gibi terimler de kullanılmaktadır. Ancak hukukumuzda yerleşik terimin “*rehin açığı belgesi*” olduğu söylenebilir.

¹⁸ Yargıtay'ın bir kararında: “*Kesin rehin açığı belgesi ‘borç ödemededen aciz vesikası’ ile eşdeğerde bir belge değildir. Kesin rehin açığı belgesi yalnızca rehnedilen taşınırın borcu karşılamadığını ortaya koyarken, borç ödemededen aciz vesikası borçlunun tüm malvarlığının borcu karşılamak açısından yeterli olmadığını anlamını taşımaktadır. Davacı bankanın öncelikle borç ödemededen aciz vesikası olarak borcun karşılanamadığını ortaya koyması ve ancak bundan sonra tahsil kabiliyeti bulunmayan krediyi tahsis etmeleri nedeniyle kusur durumuna göre bu miktardan davalıların sorumlulukları belirlenmelidir. Aciz vesikası alınmadan zararın tazmini yoluna gidilmesi henüz oluşmayan bir zarardan dolayı bankanın kredi borçlusu dışında çalışanlarından da kredi tahsili yapmasına yol açar. Aciz vesikası düzenlendiği ortaya konulmadan davanın kısmen kabulüne karar verilmesi hatalı olup bozma nedenidir”* ifadelerine yer verilmiştir. Bkz. Yargıtay 7. HD. 12.05.2015, E. 9290, K. 8612 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

¹⁹ **Deynekli**, s. 226.

²⁰ **Burcu Ece Tuna**, *Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi*, İzmir 2009, s. 103.

²¹ **Talih Uyar**, *İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi*, 2. bs., Manisa 1992, s. 464; **Deynekli**, s. 226.

²² **Uyar**- Rehin, s. 464; **Uyar**- Şerh, s. 2840.

²³ Bkz. aşa. II, C- 1.

²⁴ *Vesika* terimi ise eski İİK’larında kullanılmaktadır. Bkz. 18.4.1929 tarih ve 1424 sayılı İİK m. 140; 9.6.1932 tarih ve 2004 sayılı İİK m. 152.

Ayrıca İİK Yönetmeliği m. 53'de ve İİK m. 150/ f'de geçici rehin açığı belgesi için “*muvakkat rehin açığı belgesi*” terimi tercih edilmiş; buna karşılık İİK Yönetmeliğinin 54'üncü maddesinde kesin rehin açığı belgesi için madde başlığında sadece “*rehin açığı belgesi*” terimi kullanılmıştır²⁵.

C. REHİN AÇIĞI BELGESİYLE İLGİLİ OLARAK İCRA VE İFLAS KANUNLARINDAKİ DÜZENLEMELER

1. 18.4.1929 tarih ve 1424 sayılı İcra ve İflas Kanununda

18.4.1929 tarih ve 1424 sayılı ilk İcra ve İflas Kanunu'nun²⁶ “*Rehniyetmemesi vesikası*” başlıklı 140'ıncı maddesinde şu şekilde hüküm öngörülmüştü: “*Rehin kâfi bedel ile talip çıkmamasından dolayı satılamaz yahut satış tutarı takip olunan alacağa yetmezse alacaklıya bunun için bir vesika verilir. Bu suretle mahrum kalan alacaklı, alacağı irat senedinden veya diğer bir gayrimenkul mükellefiyetinden doğmadıkça borçlunun sıfatına göre iflâs veya haciz yoluna gidebilir. Vesikanın verildiği tarihten bir ay içinde takip için müracaat edilirse yeniden ödeme emrine lüzum yoktur*”. Görüldüğü gibi ilk İİK'da sadece kesin rehin açığı belgesi düzenlenmiş, geçici rehin açığı belgesine bu Kanun'da yer verilmemiştir.

²⁵ İstanbul Ticaret Odasının 1980 tarihli İcra ve İflas Kanunu Tadil Tasarısında rehin açığı belgesinin yerine “*tazminat açığı belgesi*” diye isimlendirilecek bir belgenin verilmesi önerilmiştir. Tadil Tasarısının 15 ve 152'inci maddesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*İflâs veya haciz yoluna gidebilir. Haciz yoluna gittiği takdirde haczedilen malların haciz tarihi ile paraya çevrilmesi tarihi arasında toptan eşya fiyatlarında % 10'u geçen artış meydana gelir ve alacaklıda takip talebinde 58/ 3 mucibince bu hususta bir talepte bulunmuş olursa İcra memuru bu farka tekabül eden tazminatı karşılayacak şekilde tamamlama hacizleri yapmak zorundadır. Ancak tazminat açığı tutarını karşılayacak malların haczi ile paraya çevrilmesi arasındaki toptan eşya fiyatlarındaki artış tamamlama hacizlerine gidilmesini gerektirmez*”. Ayrıca adı geçen Tadil Tasarısının madde gerekçesinde konumuzla ilgili olarak şu ifadeler yer verilmiştir: “*... Haciz yolu ile takipler için kabul edilmiş olan bu prensibi rehinli alacaklılara teşmil edilmemesi için bir sebep görülememiştir. Ancak bu prensibin sağlayacağı tazminatın rehlin öncelik hakkından istifade ettirilmesi Medeni Kanun esaslarında ciddi bir değişiklik teşkil edeceği için bu aşırı sayılmış ve bu bapta alacağın adı bir alacak olarak mütalâa edilmesi ve bunun karşılanmaması halinde de rehin açığı belgesi yerine tazminat açığı belgesi diye isimlendirilecek bir belgenin verilmesi uygun görülmüştür. Aradaki terim farkı hüküm farkını da tazammun etmektedir. Zira rehin açığı yönünden 58/ 3 maddesinin tatbiki tamamlama hacizlerine yer verdiği halde tazminat açığının tamamını karşılayacak haciz vaz'ına gidilmesi esas kabul edilmekle beraber bu sıktaki hacizlerin paraya çevrilmesinin gecikmesi yüzünden paranın iştirâ kabiliyetinin düşmesi artık ayrı bir tazmin mevzuu yapılmamıştır” (Bkz. İTO, İcra ve İflas Kanunu Tadil Tasarısı, Mevzuat Dizisi:5, İstanbul 1980, s. 36).*

²⁶ RG. 04.05.1929/1183.

2. 9.6.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda

9.6.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun²⁷ “Rehinin yetmemesi vesikası” başlıklı 152 inci maddesinde ise şu şekilde hüküm söz konusu idi: “Rehin, satış isteyen alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehinli alacaklıların mecmuundan fazla bir bedel ile alıcı çıkmamasından dolayı satılamazsa veya satılıp tutarı takip olunan alacağına yetmezse alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı için bir vesika verilir. Bu suretle mahrum kalan alacaklı, alacağı irat senedinden veya diğer bir gayrimenkul mükellefiyetinden doğmadıkça borçlunun sıfatına göre iflâs veya haciz yoluna gidebilir”. Bu İİK’da da sadece kesin rehin açığı belgesi düzenlenmiş, geçici rehin açığı belgesine bu Kanun’da yer verilmemiştir.

3. 538 Sayılı Kanunla Getirilen Düzenleme (Mevcut Hüküm)

Hukukumuzda rehin açığı belgesi ile ilgili son (mevcut) düzenlemede geçici rehin açığı belgesi İİK m. 150/f, kesin rehin açığı belgesi ise İİK m. 152 hükümlerinde yer almaktadır. Aşağıda bu hükümlere ayrıntılı olarak girecek olmamıza rağmen, söz konusu hükümlerin tümüne bakmak yararlı olacaktır.

“Muvakkat rehin açığı belgesi” başlıklı İİK m. 150/f - (Ek: 18.02.1965 - 538/72 m.) hükmüne göre;

“Alacaklının satış talebinden sonra takdir edilen ve kesinleşen kıymete göre merhunun alacağı karşılıymıyacağı anlaşılırsa, alacaklının talebi üzerine kendisine açık kalan miktar için bir muvakkat rehin açığı belgesi verilir.

Alacaklı, bu belgeye dayanarak borçlunun diğer mallarının haczini icra memurundan talebedebilir ve 100 üncü maddedeki esaslar dahilinde diğer alacaklıların haczine iştirak edebilir. Bu takdirde alacaklı, rehinin satışı neticesinde, alacağının tahsil edilemeyen kısmını borçlunun diğer mahcuz mallarından rüçhansız olarak alır”. Şu halde, geçici rehin açığı belgesinin, 1965 yılında 538 sayılı Kanun’un²⁸ getirmiş olduğu yeni bir müessese olduğu²⁹ görülmektedir.

Kesin rehin açığı belgesini düzenleyen “Rehin açığı belgesi” başlıklı, İİK m. 152 (Değişik: 18.02.1965 - 538/73 m.) hükmüne göre ise;

“Rehin, satış isteyen alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehinli alacaklıların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılamazsa veya satılıp da tutarı takip olunan alacağına yetmezse, alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı için bir belge verilir.

²⁷ RG. 19.06.1932/2128.

²⁸ Bkz. RG. 06.03.1965/11946.

²⁹ Konuya ilişkin olarak bkz. İlhan E. Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları*, İstanbul 1982, s. 586; İlhan E. Postacıoğlu, *538 Sayılı Kanunun İcra ve İflâs Kanununa Getirdiği Yenilikler*, İstanbul 1965, s. 34; Budak, s. 17.

Alacağın irat senedinden veya bir taşınmaz mükellefiyetinden doğmıyan alacaklı, bu suretle tahsil edemediği alacağı için borçlunun sıfatına göre iflas veya haciz yoluna gidebilir.

Alacaklı, satış yapılmamışsa artırma gününden, satış yapılması halinde satışın kesinleşmesi tarihinden itibaren bir sene içinde haciz yolu ile takip talebinde bulunursa yeniden icra veya ödeme emri tebliğine lüzum yoktur.

Rehin açığı belgesi, borç ikrarını mutazammın senet mahiyetindedir”.

Bu hükümden de görüleceği üzere, 1965 yılında kesin rehin açığı belgesine ilişkin 538 sayılı Kanunla getirilen düzenlemenin ilk iki fıkrası, 9.6.1932 tarih ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunundaki düzenleme³⁰ ile neredeyse aynıdır. Sadece yeni düzenlemeye 3 ve 4 üncü fıkraların eklendiği görülmektedir.

Böylece eski kanun zamanında (yani 538 sayılı Kanun’dan önce) bu belge sadece borçlunun haciz yoluyla takibine imkân vermek gibi pek sınırlı bir sonucu doğuruyordu. Şimdi ise 538 sayılı Kanun ile bu belgeye bazı önemli sonuçlar bağlanmıştır³¹.

D. İSVİÇRE HUKUKUNDA DURUM

İsviçre Hukukunda İsviçre İcra ve İflas Kanunu’nun 158 inci maddesinde *kesin rehin açığı belgesi* düzenlenmiş, buna karşılık geçici rehin açığı belgesine yer verilmemiştir³².

“Rehin açığı belgesi” başlıklı söz konusu hükme göre; rehin, düşük teklif (İsv. İİK m. 126 ve 127) verildiği için paraya çevrilememiş veya paraya çevrilmesiyle elde edilen bedel borcu karşılamaya yetmemişse, icra dairesi icra takibinde bulunan rehin alacaklısına bir rehin açığı belgesi düzenler (İsv. İİK m. 158/ 1).

Bu belgenin tebliğ edilmesinden sonra takip alacaklısı, şayet İsviçre Medeni Kanunu’nun Uygulama ve Yürürlüğüne ilişkin hükümler hakkındaki son başlığının 33a maddesi anlamında bir mal veya başka bir taşınmaz yükü (mükellefiyeti) söz konusu değilse, borçlunun niteliğine göre haciz ya da iflas yoluna başvurabilir (İsv. İİK m. 158/ 2).

Aynı hükmün 3. fıkrasında ise rehin açığı belgesinin, İsv. İİK m. 82. madde anlamında borcun ikrarı olarak kabul edileceği; yani itirazın kesin kaldırılmasını sağlayan belge sayılacağı hükme bağlanmıştır (İsv. İİK m. 158/ 3).

Görüldüğü gibi kesin rehin açığı belgesine ilişkin olarak İsviçre İcra ve İflas Kanunundaki düzenleme ile hukukumuzdaki düzenleme arasında belgenin niteliği ve sonuçları açısından bir fark bulunmamaktadır.

³⁰ Bkz. yuk. II, C-2.

³¹ **Postacıoğlu-** Yenilikler, s. 34.

³² Konuya ilişkin olarak bkz. **Budak**, s. 23.

E. REHİN AÇIĞI BELGESİ TÜRLERİ

İcra ve İflas Kanunu'nun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümlerinde, iki çeşit rehin açığı belgesi düzenlenmiştir. Bunlar, İcra ve İflâs Kanunu m. 150f'de düzenlenen "Geçici Rehin Açığı Belgesi" ve m. 152'de düzenlenen "Kesin Rehin Açığı Belgesi" dir.

1. Geçici Rehin Açığı Belgesi

Geçici rehin açığı belgesi, rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip devam ederken, rehinli malın paraya çevrilmesi sonucunda elde edilecek paranın alacaklının alacağını karşılamaya yetmeyeceğinin anlaşılması halinde, alacaklının talebi üzerine icra dairesi tarafından verilen bir belgedir (İİK m. 150f). Böylece alacaklı, önce rehne başvurma kuralının getireceği bazı sakıncalardan kurtulabilir³³.

Şöyle ki, rehinli alacaklı önce rehne başvurma kuralından (İİK m. 45) dolayı borçlunun diğer mallarına yönelik herhangi bir takip yapamaz. Bu durumda başka alacaklılar borçlunun mallarını haczettirip satabilirler. Bu alacaklılar kötüniyetli borçlunun mal kaçırmak için anlaştığı, muvazaalı işlemler yaptığı kişiler de olabilir. Rehinli alacaklı bu duruma müdahale edemeyeceğinden, alacağını, daha sonra kendisine verilecek kesin rehin açığı belgesiyle borçlunun diğer mallarına başvurarak alma imkânını kaybedecektir. Dolayısıyla rehinli malın alacağı karşılayamayacağını gösteren geçici rehin açığı belgesi, daha çok rehinli alacaklıyı koruyan ve ona borçlunun diğer mallarına yönelik takip yapabilme ya da diğer alacaklıların yapmış oldukları hacze iştirak edebilme imkânı tanıyan bir belge olması bakımından oldukça önem arz etmektedir³⁴.

Zaten geçici rehin açığı belgesinin ortaya çıkarılmasının altında yatan temel düşünce Millet Meclisi Adalet Komisyonu Gerekçesinde de benzer şekilde açıklanmıştır: "*...Rehinli alacaklı, 45 nci madde gereğince borçlusunu kaideten ilk önce rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takibetmeye mecburdur. Rehinin kıymeti ne kadar düşük olursa olsun, ilk önce bu takibini sonuçlandıracak ve ancak rehinin alacağı karşılamadığı kesin rehin açığı belgesi ile sabit olduğu takdirde borçlunun diğer mallarına başvurabilecektir. Halbuki, rehinli alacaklının takibi devam etmekte iken, borçlunun diğer alacaklıları –ki, bunlar muvazaalı alacak sahipleri de olabilir- borçlunun diğer mallarını haczettirip sattırma imkanına sahiptirler ve rehinli alacaklı buna müdahale edemez. Bu durum alacağını bir teminata bağlamış olan rehinli alacaklıyı diğer alacaklılara nazaran daha gayrimüsait bir hale getirmektedir. Halbuki, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra memuru (müdürü) satıştan önce merhuna bir kıymet takdir edecektir. Bu takdir neticesi, rehinin alacağı*

³³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 359; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 414; Olgaç, S. C. - Rehin Açığı, s. 115.

³⁴ Bkz. Senai Olgaç, İcra-İflâs 2. Cilt, Ankara 1978, s. 1290-1291; Budak, s. 21-22.

karşılıyıp karşılamayacağı muvakkat olarak belli olacaktır. İşte, bu halde icra memurunun açık kalacak miktar için rehinli alacaklıya bir ‘muvakkat rehin açığı belgesi’ vermesi kabul olunmaktadır...”³⁵.

Bu belge, rehnedilen taşınır ya da taşınmaza biçilen değer kesinleştikten ve satış isteminde bulunduktan sonra, rehnedilen şeyin kesinleşen değerine göre alacaklının alacağını karşılamayacağını anlaşılmaması durumunda, karşılanmayan kısım için alacaklının talebi üzerine icra müdürü tarafından verilir (İİK m. 150f)³⁶. Geçici rehin açığı belgesinin alınabilmesi için satış işleminin sonuçlanması gerekmektedir³⁷. Ancak rehin açığı belgesinin istenebilmesi için, rehne biçilen değer kesinleşmesi gerekir. Değer biçmeye ilişkin tutanak İİK m. 103’e göre borçluya tebliğ edildikten sonra, süresi içerisinde itiraz edilmez veya yapılan itirazın reddinden sonra rehne biçilen değer kesinleşirse, alacaklı ancak o zaman geçici rehin açığı belgesi isteyebilir³⁸. Fakat doktrinde bazı yazarlar³⁹, Yargıtay’ın bazı kararları⁴⁰ doğrultusunda, kesinleşen kıymet takdirine göre, alacağın karşılanamayan kısmının belirgin olması durumunda, tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla haciz yoluyla takip yapılabildiğinden, borçlunun diğer mallarına yönelik haciz yapmak için, geçici rehin açığı belgesine pek fazla ihtiyaç duyulmadığını belirtmektedir. Yani bu görüş, kesinleşen kıymet takdirine göre, alacağın karşılanamayan kısmının belirgin olması durumunda, tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla borçlunun diğer mallarına haciz yapılabileceğini, fakat geçici rehin açığı belgesinin gerekmediğini belirtmektedir.

³⁵ Bkz. TBMM Adalet Komisyonu Gereğesi (**Kuru**- İcra, s. 2481-2482).

³⁶ Yargıtay 12. HD. 30.12.1993, E. 16407, K. 20466: “...Alacak ipotekle temin edildiğinden, bu alacağın tahsili için İİK’nun 45. maddesi gereğince, yalnız ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapılabilir. Aynı kanunun 150f maddesi uyarınca “ipotekli taşınmazlara takdir edilen kesinleşmiş kıymete göre merhunun alacağı karşılamıyacağı anlaşılırsa, alacaklının talebi üzerine kendisine açık kalan miktar için bir muvakkat rehin açığı belgesi verilir”. Alacaklı bu belgeye dayanarak borçlunun diğer mallarının haczini icra müdüründen isteyebilir. Bu husus saptanmadan borçlunun diğer mallarının haczi istenemez...” [**Talih Uyar**, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi Cilt 8, Sekiz Misli Genişletilmiş 4. bs. (tıpkı basım), 2010, s. 12442-12443].

³⁷ **Tuna**, s. 103.

³⁸ **Olgaç, S.** - İcra, s. 1292; **Olgaç, S. C.** -Rehin Açığı, s. 115.

³⁹ Bkz. **Baki Kuru**, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. bs., Ankara 2013, s. 1026, dn. 31; **Olgaç, S. C.** -Rehin Açığı, s. 116.

⁴⁰ Örnek olarak bkz. Yargıtay 12. HD. 21.10.2014, E. 26404, K. 24464 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi). Bu kararda Hukuk Genel Kurulu’nun 18.4.2001 gün ve 2001/12-354 E., 2001/367 K. sayılı kararına (bkz. KİBB), özellikle atf yapılmış karardaki “... takip konusu alacağın, rehin tutarı ile karşılanamayacağını belirgin olması karşısında, tüm alacak için tahsilde tekerrür olmamak kaydı ile haciz yolu ile takip yapılmasında usulsüzlük bulunmadığı...” şeklindeki ifadeler vurgu yapılmıştır. Ayrıca bkz. Yargıtay 19. HD. 26.06.2013, E. 8858, K. 11933 (KİBB). Hatta Yargıtay’ın bir kararına göre, rehlin varlığına rağmen haciz yoluyla takip, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvurulmadan da başlatılabilir. Yargıtay 19. HD’nin 11. 06. 2002 tarih ve E. 3524, K. 4569 no’lu bu kararı için bkz. **Budak**, s. 45- 46, dn. 103.

Doktrinde ileri sürülen bir başka görüşe göre ise geçici rehin açığı belgesi, önce rehne başvurma kuralıyla sağlanmak istenen menfaatler ile rehinli alacaklının alacağına tam olarak kavuşmasındaki menfaat arasında denge kuran bir belgedir⁴¹. Zira, bizim İcra ve İflas Kanunumuz, kaynak (İsviçre) Kanundan farklı olarak, önce rehne başvuru kuralını, geçici rehin açığı belgesi ile haciz yoluyla takip yapmaya imkan verecek şekilde yumuşatmıştır. Bu nedenle, henüz geçici rehin açığı belgesi almayan, hatta rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibi başlatmadan önce, haciz yoluyla takip yapan bir alacaklıya, rehinli malın değer takdirinin yapılmadığı bir aşamada “rehnin alacağı karşılamayacağına belirgin olması” gerekçesiyle, “önce rehne başvurma” kuralından muaf tutmak, bu menfaat dengesini, kanun koyucunun öngörmediği şekilde bozacaktır⁴². Bu nedenle, İİK’deki geçici rehin açığı belgesine ilişkin düzenleme, “takip konusu alacağın, rehin tutarı ile karşılanamayacağına belirgin⁴³ olmasına” ve “tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla” şeklinde formüle edilmesine ilişkin içtihatlar, Kanunun sistemini zorlamış ve bozmuştur⁴⁴. Biz de bu görüşe katılmaktayız.

Alacaklının talebi olması ve geçici rehin açığı belgesi verilme şartlarının gerçekleşmesine rağmen, icra müdürünün bu belgeyi alacaklıya vermemesi, “*bir hakkın yerine getirilmemesi*” (İİK m. 16/f. 2) niteliğinde bir davranış sayılır ve süresiz şikâyete konu olur⁴⁵.

Geçici rehin açığı belgesi, söz konusu borç için rehnedilmiş mallar dışında borçlunun diğer mallarına başvurulması sonucunu doğuracağı için, daha sonra da ele alınacağı üzere borçlunun sorumluluğunun irat senedi (TMK m. 903-908) veya taşınmaz yükünden (TMK m. 839-849) doğduğu, yani alacağın rehinli taşınmazın değeri ile sınırlı olduğu hallerde, geçici rehin açığı belgesi düzenlenemez (İİK m. 152/f. 2’ye kıyasen)⁴⁶. Yani rehin açığı belgesinin düzenlenebilmesi için, borçlunun borçtan şahsen sorumlu olması ve bu sebeple borçlunun diğer malvarlığı değerlerine gidilebilmesi gerekmektedir⁴⁷; örneğin, ipotek, ipotekli borç senedi ve taşınır rehninde olduğu gibi⁴⁸.

⁴¹ Budak, s. 44-48.

⁴² Budak, s. 46.

⁴³ Burada “belirgin” kelimesinden anlaşılması gereken, kesinleşmiş kıymet takdirine göre, rehin konusu malın değerinin alacaklının alacağını karşılayamamasıdır. Bir başka deyişle burada kriter, rehin konusunun kesinleşen kıymetidir (Bkz. **Olgaç, S. C.** -Rehin Açığı, s. 116).

⁴⁴ Budak, s. 48.

⁴⁵ **Talih Uyar**, *İcra Hukukunda Şikâyet*, 5 Misli Genişletilmiş 2. bs., 1991, s. 126. Ayrıca süresiz şikâyet halleriyle ilgili detaylı bilgi için bkz. **Hakan Pekcanitez/Cemil Simil**, *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, 2. bs., İstanbul 2017, s. 145-222; **İbrahim Akın/Tansu Akın**, *İcra Müdürlüğü İşlemlerinin Şikâyet Yoluyla Denetimi*, Ankara 1997, s. 54-55.

⁴⁶ Budak, s. 22-23.

⁴⁷ Yargıtay 8. HD. 14.11.2012, E. 9442, K. 10597 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁴⁸ **Baki Kuru**, *İcra ve İflâs Hukuku Cilt III*, 3. bs., Ankara 1993, s. 2483; **Uyar**-Şerh, s. 2894; **Ali Haydar Karahacıoğlu/M. Edip Doğrusöz/Mehmet Altın**, *Türk Hukukunda Rehin*, Ankara 1996, s. 246.

İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği'nin 53'üncü maddesine göre; “Alacaklıya, satış talebinden sonra, isteği üzerine verilen bedava ve pulsuz bir belge olup, bu belgeye, dosya numarası; alacaklı ve borçlunun adı ve soyadı; alacağın miktarı, rehnedilenin takdir edilen kıymeti ve kıymete göre açık kalan miktar ve ne için verildiği; bu belgenin kanunî dayanağı yazılır; belge, icra müdürü tarafından imzalanır ve mühürlenir (f. 1). Bu belge iki nüsha olarak düzenlenir, biri dosyasında saklanır (f. 2)”. Uygulamada, geçici rehin açığı belgesi için İİK yönetmeliğinin ekinde yer alan basılı örnekler (örnek no: 30) kullanılmaktadır⁴⁹.

2. Kesin Rehin Açığı Belgesi

Kesin rehin açığı belgesi, söz konusu rehinli mal satış isteyen alacaklının alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehinle temin edilmiş alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı (İİK m. 116, 129) satılamazsa veya satılıp da elde edilen para takip konusu alacağı tamamen veya kısmen karşılayamazsa, rehinli alacaklıya alacağın tamamen karşılanamadığı durumda bütün, kısmen karşılanamadığı durumda ise, kalan alacak kesimi için icra dairesi tarafından verilen belgedir (İİK m. 152/f. 1; Yön. m. 54)⁵⁰. Burada şu hususu vurgulamak gerekir ki, rehinle karşılanamayan miktar hesaplanırken o tarihe kadar işleyen faiz ve takip masrafları da dikkate alınacaktır⁵¹.

İİK m. 152/f. 1'de yer alan şartlar, doktrinde Gürdoğan tarafından, kesin rehin açığı belgesi verilebilmesinin objektif şartları olarak nitelendirilmektedir⁵².

Alacaklının talebi olmasına ve kesin rehin açığı belgesi verilme şartları gerçekleşmesine rağmen, icra müdürünün bu belgeyi alacaklıya vermemesi, “bir hakkın yerine getirilmemesi” (İİK m. 16/f. 2) niteliğinde bir davranış sayılır ve süresiz şikâyete konu olur⁵³. Keza rehin açığı belgesinin öngörülen şartlara uyulmadan verilmesi de süresiz şikâyete tabidir⁵⁴.

Burada, rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip sonuçlandığı, rehinin karşılamadığı miktar kesin olarak belli olduğu ve ortada geçici bir durum kalmadığı için, bu belgeye (geçici rehin açığı belgesinin karşıtı olarak) kesin rehin açığı belgesi denilmektedir⁵⁵.

⁴⁹ Bkz. Olgaç, S. - İcra, s. 1291; Muşul, s. 1028.

⁵⁰ Kuru- El Kitabı, s. 1026-1027; Uyar- Şerh, s. 2892; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 359-360; Deynekli, s. 228-229; Karanlı, s. 445; Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın, s. 247; Çetiner, s. 369.

⁵¹ Bkz. Uyar- Şerh, s. 2892; Deynekli, s. 228; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 116. Konu ile ilgili Yargıtay 8. HD. 17.03.2014 tarih, E. 1230, K. 4391 no'lu kararı, “İpotekli taşınmazın satışından elde edilen bedel düşüldükten sonra bakiye alacak için düzenlenecek rehin açığı belgesinin verileceği miktar hesaplanırken o tarihe kadar işlemiş faizinin de aynı esaslara göre belirlenmesi gerekir” şeklindedir (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁵² Burhan Gürdoğan, *Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, Ankara 1967, s. 96-97.

⁵³ Uyar- Şikâyet, s. 126.

⁵⁴ Yargıtay 12. HD. 26.09.1979, E. 5130, K. 6006 (Uyar- Şerh, s. 2892).

⁵⁵ Kuru- İcra, s. 2482; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz, s. 414.

İİK Yönetmeliğine göre; kesin rehin açığı belgesi, alacaklıya rehnedilenin satılıp da satış bedelinin alacağın tamamını karşılamaması veya hiç satılmaması halinde, bedava ve pulsuz olarak verilen bir belge olup, bu belgeye, dosya numarası; alacaklı ve borçlunun adı ve soyadı; alacağın miktarı; rehnedilmiş mala takdir edilen kıymet; satış tutarı; satış yapılmamışsa sebebi; geriye kalan alacak miktarı ve rehinin ne için verildiği; kanunî dayanağı yazılır; belge, icra müdürü tarafından imzalanır ve mühürlenir. Bu belge iki nüsha olarak düzenlenir, biri alacaklıya verilir, diğeri ise icra dosyasına konulur (Yön. m. 54). Uygulamada, bu belge için basılı örnekler (örnek no: 31) kullanılmaktadır⁵⁶.

İcra ve İflâs Kanunu m. 152'de bu belgenin, sadece takipte bulunan alacaklıya mı, yoksa alacağı karşılanmayan bütün rehinli alacaklılara verileceği konusunda bir açıklık yoktur. Ancak doktrinde bir görüş, rehinli malın satılmamış olması halinde, yalnızca takipte bulunan alacaklıya; rehinli malın satıldığı durumda ise, takipte bulunan rehinli alacaklı ile aynı derecede olan veya derece itibarıyla sonra gelen rehinli alacaklılara da kesin rehin açığı belgesi verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür⁵⁷. Bu görüşün karşıtı sayılabilen bir görüş ise, böyle bir ayırım yapılmadan kesin rehin açığı belgesinin talepte bulunan diğer alacaklılara da verilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu görüşe göre, her iki durumda da alacağın karşılanamayacağı kesin bir şekilde anlaşıldığından, aynı sonuç diğer alacaklılar için de ortaya çıkacaktır ve bu durum usul ekonomisi ilkesiyle⁵⁸ bağdaşmamaktadır⁵⁹.

Kanaatimizce ilk görüş daha isabetlidir. Aksi takdirde bu durum zaten alacağını alamamış rehinli alacaklıya, borçlunun diğer mallarına yönelik yapacağı takiplerde, diğer alacaklıları da ortak ederek, onu cezalandırmak olur. Önce rehne başvurma kuralından (İİK m. 45) dolayı borçlunun diğer mallarına başvuramayan rehinli alacaklı, kanundan doğan bu yükümlülüğü yerine getirmesine rağmen rehinli mal satılmamıştır. Bu doğrultuda kendisine verilen kesin rehin açığı belgesiyle borçlunun diğer mallarına başvurma imkânı elde etmişken, alacağını elde etmek için hiçbir şey yapmayan diğer alacaklılara da bu imkânı tanımak hakkaniyete aykırı olacaktır. Ayrıca başka bir alacaklının yapacağı takip sonucunda rehinli malın yeterli bedelle satılmayacağı da önceden bilinemez bir husustur.

⁵⁶ Bkz. **Olgaç, S.** - İcra, s. 1302; **Muşul**, s. 1030.

⁵⁷ **Gürdoğan**- Rehin, s. 97-99. Yazar, kesin rehin açığı belgesinin hangi alacaklılara verileceğine ilişkin bu şartı, sübjektif şart olarak nitelendirmektedir. Ayrıca bkz. **Öztek**, s. 38; **Uyar**- Rehin, s. 497; **Uyar**- Kanun, s. 12612-12613; **Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın**, s. 247-248.

⁵⁸ Esasen takip ekonomisi ilkesi olarak ifade edilmesi daha isabetli olacaktır. Zira medeni usul hukukundaki usul ekonomisinin icra ve iflas hukukundaki karşılığı 'takip ekonomisi ilkesi'dir.

⁵⁹ **Çetiner**, s. 369.

F. REHİN AÇIĞI BELGESİNİN ALINABİLDİĞİ HALLER

1. Taşınır Rehninde

Taşınır rehni, bir alacağı teminat altına almak için taşınır eşya, hayvan, hak veya alacak üzerinde kurulur ve rehinli alacaklıya borcun yerine getirilmemesi halinde teminat konusunu paraya çevirterek alacağını tahsil etme yetkisi verir⁶⁰.

Taşınır rehni, alacağa bağlı bir hak olup⁶¹, borç tamamen ödeninceye kadar alacaklı, rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir (TMK m. 944).

Daha önce de belirtildiği üzere, rehin açığı belgesi, söz konusu borç için rehnedilmiş malın borcu karşılamaya yetmemesi durumunda, borçlunun diğer mallarına başvurma imkânı sağlayacağından⁶², rehin açığı belgesine dayanarak borçluya karşı haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilmek için, ipotek, ipotekli borç senedi veya taşınır rehninde olduğu gibi borçlunun borçtan şahsen sorumlu olması, yani alacağın irat senedinden veya taşınmaz yükünden doğmamış olması gerekir⁶³. Zira, alacağın irat senedinden ve taşınmaz yükünden doğması, taşınmazın paraya çevrilmesiyle, borçlunun kişisel sorumluluğunu ortadan kaldırır⁶⁴.

Şu halde, taşınır rehнинin paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen meblağ alacağı karşılamaya yetmezse, borçlunun kişisel sorumluluğu devam ettiğinden, rehinli alacaklı borçlunun diğer mallarına yönelik haciz veya iflâs yoluyla takip yapabilir⁶⁵.

Taşınır rehninde borçlu ile malik olan kişinin aynı kişi olması gerekmez. Yani üçüncü bir kişi, borçlu için taşınır malını rehin olarak gösterebilir⁶⁶. Dolayısıyla rehin üçüncü bir kişi tarafından verilmişse, üçüncü kişinin sorumluluğu söz konusu rehinle sınırlı olduğundan, alacaklı alacağının karşılanamayan kısmı için rehin açığı belgesi almışsa, buna dayanarak üçüncü kişiye karşı takip yapamaz. Çünkü üçüncü kişinin sorumluluğu rehin konusu malın satılması ile sona ermektedir⁶⁷. Belirtmek gerekir ki, burada rehin açığı belgesi, asıl borçlu adına

⁶⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 999.

⁶¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1004; Ayan, s. 267; Sirmen, s. 737; Ertaş, s. 579; Esener/Güven, s. 529.

⁶² Bkz. yuk. II, A.

⁶³ Bkz. Kuru- İcra, s. 2483; Uyar-Şerh, s. 2894; Deynekli, s. 232-233. Ayrıca bkz. Yargıtay 8. HD. 14.11.2012, E. 9442, K. 10597 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁶⁴ Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. aşa. II, G- 1 ve 2.

⁶⁵ Ayan, s. 277.

⁶⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 1005.

⁶⁷ Taşınmaz rehni bakımından bkz. ve karşı. Deynekli, s. 232. Benzer şekilde Yargıtay'ın ipotekli taşınmazla ilgili olarak verdiği bir kararında da; ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin

düzenlenir; sorumluluğu rehinle sınırlı olan üçüncü kişi adına düzenlenemez⁶⁸. Aksi takdirde bu bir şikâyet sebebi olur⁶⁹.

Yargıtay'ın kararına konu olan bir başka olayda⁷⁰, isabetli olarak, satış talep edilmesine rağmen rehinli araç bulunmamış, bu nedenle satış yapılamamışsa rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Karara göre; *“Somut olayda, alacaklı tarafından rehnin konusu olan 12 adet aracın paraya çevrilmesi için başlatılan takipte, rehinli ... plaka no'lu araç yönünden satış talep edilmiş ise de, araç bulunamadığından henüz satış yapılamadığı, dolayısıyla İİK'nun 152. maddesinde belirtilen koşulların oluşmadığı anlaşılmaktadır. O halde, rehin açığı belgesi verilmesi isteminin reddine yönelik 19.03.2015 tarihli müdürlük kararı usul ve yasaya uygun olup, mahkemece şikâyetin reddine karar verilmesi gerekirken, şikâyetin kabulü yönünde hüküm tesisi isabetsizdir”* şeklinde ifadelerle yer verilmiştir.

sorumluluğunun, ipotekli taşınmaz ile sınırlı olduğu; bu nedenle taşınmazın, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla satılması halinde sorumluluk kalmayacağından, bir diğer anlatımla borçtan şahsen sorumlu olmadığından, hakkında İİK'nun 152. maddesi uyarınca rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği; ayrıca rehin açığı belgesi ile ancak asıl borçlu aleyhine takip yapılması mümkün olup, borçtan şahsen sorumlu olmayan ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin mal varlığına başvurulmayacağı belirtilmiştir. Bkz. Yargıtay 12. HD. 18.02.2016, E. 2015/27301, K. 2016/4516 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁶⁸ İpotekle ilgili bir Yargıtay kararında bu husus, *“İpotekli taşınmazların maliki, A.A.'nın sorumluluğu satış bedeli ve satışı yapılamayan diğer ipotekli 3 taşınmazla sınırlı olup, bunun dışında bir yükümlülüğü yoktur. İpotekli taşınmazlarla karşılanmayan alacak kısmı, asıl borçlunun kişisel borcu olup ipotek verenden istenemez. İİK'nun 150/f maddesi gereğince muvakkat rehin açığı belgesi asıl borçlu için düzenlenir. İpotek veren 3. kişi için düzenlenemez”* şeklinde ifade edilmiştir. Bkz. Yargıtay 12. HD. 11.09.2012, E. 18269, K. 25827 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi). Ayrıca İİK Yönetmeliğinin ekinde yer alan 30 ve 31 No'lu geçici ve kesin rehin açığı belgelerinin yer aldığı örneklerle bakıldığında, rehin açığı belgesinde alacaklı ile borçlunun adı ve soyadı hanesinin bulunduğu, buna karşılık rehin verenin üçüncü kişi olması durumunda rehinli malın malikinin adı ve soyadı kısmının yer almadığı görülmektedir. Bu düzenleme de rehnin üçüncü kişi tarafından verilmesi ile borçlu tarafından verilmesinin, rehin açığı belgesi bakımından bir fark ortaya çıkarmadığını göstermektedir.

⁶⁹ İpotekle ilgili olarak Yargıtay bir kararında; *“Somut olayda, 04.06.2013 tarihinde alacaklının, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile başlattığı takipte, borçlu O.B., taşınmazın asıl borçlunun borcuna karşılık ipotek eden malik olarak üçüncü kişi konumunda olup, icra dosyasında yapılan ihale sonucu, taşınmazın borç bedelini tam karşılamadığı anlaşılmakla İİK'nun 152. maddesi gereğince rehin açığı belgesinin asıl ipotek borçlusuna adına düzenlenmesi gerekir. Zira üçüncü kişinin bu borçtan sorumluluğu taşınmazın ihale bedeli ile sınırlıdır. O halde, mahkemece, borçlu O.B. adına rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceğinden şikâyetin kabulü ile 09.06.2014 tarihli rehin açığı belgesinin O.B. hakkındaki kısmının ve bu belgeye dayalı olarak yürütülen B. 3. İcra Müdürlüğü'nün 2014/6939 Esas sayılı ilamsız icra takibinin, O.B. yönünden, iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile şikâyetin kısmen kabulü yönünde hüküm tesisi isabetsizdir”* ifadelerine yer verilmiştir (Yargıtay 12. H.D. E. 2015/1663, K. 2015/12492). Karar için bkz. <http://www.forumadalet.net/index.php?topic=1455.0>, E. T.: 11.03.2018.

⁷⁰ Yargıtay 12. HD. 24.10.2016, E. 4813, K. 22071 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

2. Taşınmaz Rehninde

Taşınmaz rehninde alacağın teminatı bir taşınmazdır⁷¹. Hukukumuzda üç tür taşınmaz rehni çeşidi bulunmaktadır. Bunlar, kişisel alacağı teminat altına alan “ipotek”, arazi değerini tedavül ettiren “ipotekli borç senedi” ve “irat senedi”dir⁷². İcra ve İflas Kanununda (İİK m. 23) ipotek terimi bu üç taşınmaz rehni türünü de kapsamaktadır⁷³.

Bu başlık altında rehin açığı belgesi alınabilen taşınmaz çeşitleri olan ipotek ve ipotekli borç senedi ele alınacak olup, irat senedi ise “*rehin açığı belgesinin alınmadığı haller*” başlığı altında ele alınacaktır.

a) İpotek

İpotek, bir kişisel alacağı teminat altına almak için kurulan taşınmaz rehni çeşitlerinden birisidir⁷⁴. TMK m. 881/f. 1’de, “*Hâlen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir*” denilerek, ipoteğin kurulabilmesi için alacağın mutlaka doğmuş olması şartı aranmamıştır. Böylece, doğmuş veya ilerde doğacak, şartlı veya şartsız, belirli veya belirsiz, her türlü alacağın ipotekle teminat altına alınabileceği kabul edilmiştir⁷⁵.

Alacağına bağlı bir hak olan ipoteğin kaderi de alacağına bağlıdır. Bir alacağı teminat altına almak için ipotek kurulunca, bir yandan borçlunun kişisel sorumluluğu devam etmekte iken, diğer yandan ipotek dolayısıyla taşınmaz ile sorumluluk doğmuş olur. Borçlunun kişisel sorumluluğu devam ettiği için, taşınmazın paraya çevrilmesiyle elde edilen meblağ alacağı karşılayamazsa, rehinli alacaklı borçlunun diğer malvarlığı değerlerine de başvurabilir⁷⁶. Dolayısıyla ipotekte borçlu borçtan şahsen sorumlu olduğu için, rehin açığı belgesinin alınabilmesi ve bu belgeyle borçluya karşı haciz veya iflâs yolu ile

⁷¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 893; Budak, s. 1; Ayan, 161.

⁷² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 894; Ahmet Nar, *Yabancı Para İpoteği*, Ankara 2009, s. 40.

⁷³ Bkz. İİK m. 23, f. 1 (*Değişik: 14.01.2011 - 6103/41 m.*) hükmü; “*Bu Kanunun uygulanmasında; 1. “İpotek” tabiri ipotekleri, ipotekli borç senetlerini, irat senetlerini, eski hukuk hükümlerine göre tesis edilmiş taşınmaz rehinlerini, taşınmaz mükellefiyetlerini, bazı taşınmazlar üzerindeki hususî imtiyazları ve taşınmaz eklenti üzerine rehin muamelelerini, 2. “Taşınır rehni” tabiri, teslimine bağlı rehinleri, Türk Medenî Kanununun 940 ıncı maddesinde öngörülen rehinleri, ticarî işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri, 3. Sadece “Rehin” tabiri, “ipotek” ve “taşınır rehni” tabirlerine giren bütün taşınır ve taşınmaz rehinlerini*” ihtiva eder.

⁷⁴ Sirmen, s. 703; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 895.

⁷⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 953; Ayan, s. 222; Sirmen, s. 703; Ertaş, s. 565; Esener/Güven, s. 500.

⁷⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 895; Sirmen, s. 706; Bülent Davran, *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul 1972, s. 45; Tunç Yücel, s. 41.

takip yapılabilmesi mümkündür⁷⁷.

Ayrıca TMK m. 881/f. 1’de, “*İpoteğe konu olacak taşınmazın, borçlunun mülkiyetinde bulunması gerekmez*” denilerek, üçüncü bir kişinin borçlu lehine taşınmazı üzerinde ipotek kurabileceğini ifade etmiştir. Yani bazı durumlarda borçlu ile malik sıfatı farklı olabilir⁷⁸. Ancak rehin üçüncü bir kişi tarafından verilmişse, üçüncü kişinin sorumluluğu söz konusu rehinle sınırlı olduğundan, alacaklı alacağının açık kalan kısmı için aldığı rehin açığı belgesine dayanarak, üçüncü kişiye karşı takip yapamaz. Çünkü üçüncü kişinin sorumluluğu rehin konusu malın satılması ile sona ermektedir⁷⁹.

Nitekim Yargıtay da yakın tarihli bir kararında, “...31.10.2012 tarihinde alacaklının, *ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile başlattığı takipte, borçlu C. Ö., taşınmazın asıl borçlunun borcuna karşılık ipotek eden malik olarak üçüncü kişi konumunda olup, icra dosyasında yapılan ihale sonucu, taşınmazın ipotek borç bedelini tam karşılamadığı anlaşılmalı İİK.nun 152. maddesi gereğince kesin rehin açığı belgesinin asıl ipotek borçlusu adına düzenlenmesi gerekir. Zira üçüncü kişinin bu borçtan sorumluluğu taşınmazının ihale bedeli ile sınırlıdır. Bu durumda, mahkemece, borçlu C. Ö. adına rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceğinden şikâyetin kabulü ile 28.02.2014 tarihli kesin rehin açığı belgesinin C. Ö. hakkındaki kısmının iptaline karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile aksi yönde hüküm tesisi de isabetsizdir” şeklinde karar vermiştir⁸⁰.*

b) İpotekli Borç Senedi

İpotekli borç senedi, borçlunun hem kişisel sorumluluğunun sürdüğü hem de taşınmaz değerini tedavül eden bir taşınmaz rehni çeşididir. Burada taşınmazın değeri bağımsızlaştırılmış ve ‘ipotekli borç senedi’ adı verilen bir kıymetli evraka bağlanarak tedavülü sağlanmıştır⁸¹.

İpotekli borç senedinde kişisel sorumluluğun bir uzantısı olarak, borçlu borcunu ödemezse taşınmaz paraya çevrilir ve alacağın karşılanmayan kısmı

⁷⁷ Kuru- İcra, s. 2482-2483; Uyar- Şerh, s. 2894; Öztekin, s. 38-39.

⁷⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 895; Ayan, s. 225; Sirmen, s. 704; Davran, s. 45.

⁷⁹ Deynekli, s. 232; Uyar-Kanun, s. 12614. Rehnin üçüncü kişi tarafından gösterilmesi durumunda rehin açığı belgesinin üçüncü kişi adına düzenlenemeyeceği, asıl borçlu adına düzenlenmesi gerektiği hususunda bkz. yuk. II, F- 1.

⁸⁰ Bkz. Yargıtay 12. HD. 10.03.2015, E. 2979, K. 5357 (KİBB). Aynı yönde kararlar için bkz. Yargıtay 8. HD. 12.10.2012, E. 7851, K. 9057; Yargıtay 12. HD. 28.01.2015, E. 2014/48490, K. 2015/21506 (Legalbank Elektronik Hukuk Bankası); Yargıtay 12. HD. 13.12.2010, E. 17615, K. 29768; Yargıtay 12. HD. 10.02.2016, E. 2015/31604, K. 2016/3321 (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

⁸¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 897; Ayan, s. 249; Sirmen, s. 724; Esener/Güven, s. 513; Nar, s. 49.

için borçlunun diğer malvarlığına başvurulabilir⁸². Bunun sonucu olarak ise, ipotekli borç senedinde borçlu borçtan şahsen sorumlu olduğu için, rehin açığı belgesinin alınabilmesi ve bu belgeyle borçluya karşı haciz veya iflâs yolu ile takip yapılabilmesi mümkündür⁸³.

Aynı şekilde ipotekli borç senedinde, irat senedinden farklı olarak üçüncü bir kişi başkasının borcu için taşınmazını teminat olarak gösterebilir (TMK m. 901). Yani burada, ipotekte olduğu gibi malik ve borçlu sıfatının farklı olduğu durumlar söz konusu olabilecektir. Fakat belirtmek gerekir ki, rehin üçüncü bir kişi tarafından verilmişse, üçüncü kişinin sorumluluğu söz konusu rehinle sınırlı olduğundan, alacaklı alacağının açık kalan kısmı için aldığı (kesin) rehin açığı belgesine dayanarak, üçüncü kişiye karşı takip yapamaz. Çünkü üçüncü kişinin sorumluluğu rehin konusu malın satılması ile sona ermektedir⁸⁴.

G. REHİN AÇIĞI BELGESİNİN ALINAMADIĞI HALLER

1. İrat Senedinde

İrat senedi, taşınmaz değerinin tedavül ettirilmesi amacı ile kurulan bir taşınmaz rehni çeşididir⁸⁵. İrat senedi diğer taşınmaz rehinlerinden farklı olarak kişisel sorumluluğun olmadığı⁸⁶ bir taşınmaz rehnidir (TMK m. 903/f. 3). Bu yüzden irat senedinde sorumluluk, taşınmaz değeriyle sınırlı olup, taşınmazın paraya çevrilmesiyle sorumluluk da sona ermektedir⁸⁷. Dolayısıyla irat senedi olması durumunda, rehinli alacaklıya borçlunun diğer malvarlığına başvurma imkânı sağlayan rehin açığı belgesinin alınabilmesi mümkün değildir⁸⁸. Çünkü irat senedi ile değeri tedavül ettirilen taşınmazın paraya çevrilmesiyle borçlunun sorumluluğu sona erecektir⁸⁹.

Ayrıca kesin rehin açığı belgesini düzenleyen İİK m. 152/f. 3'te "Alacağı irat senedinden doğmayan alacaklı, bu suretle tahsil edemediği alacağı için borçlunun sıfatına göre iflas veya haciz yoluna gidebilir" şeklinde ifade edilerek, irat senedi olması durumunda kesin rehin açığı belgesinin söz konusu olamayacağı belirtilmiştir. Buna karşın geçici rehin açığı belgesini düzenleyen İİK m. 150f'de böyle bir hüküm düzenlenmemiştir. Ancak geçici rehin açığı belgesinde de teminat altına alınan borç için rehnedilmiş mallar dışında,

⁸² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 897; Ayan, s. 249; Sirmen, s. 724; Ertaş, s. 576; Tunç Yücel, s. 42-43; Nar, s. 50.

⁸³ Kuru- İcra, s. 2482-2483; Uyar- Şerh, s. 2894; Öztekin, s. 38-39.

⁸⁴ Deynekli s. 232. Konuya ilişkin olarak ayrıca bkz. yuk. II, F- 1.

⁸⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 987; Ayan, s. 250; Sirmen, s. 725.

⁸⁶ Benzer yönde bkz. Uyar- Kanun, s. 12614.

⁸⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 987; Deynekli, s. 232; Ayan, s. 250-251; Ertaş, s. 577; Esener/Güven, s. 521; Davran, s. 10; Tunç Yücel, s. 43.

⁸⁸ Kuru- İcra, s. 2482-2483; Uyar- Şerh, s. 2894; Öztekin, s. 38-39; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 115.

⁸⁹ Deynekli, s. 232.

borçlunun diğer malvarlığına başvurulması sonucunu doğuracağı için, bu hükmü geçici rehin açığı belgesi için de kıyasen uygulamak gerekir⁹⁰.

Yine irat senedinde diğer taşınmaz rehinlerinden farklı olarak üçüncü kişilerin borçlu için taşınmazlarını teminat göstermeleri mümkün değildir. Dolayısıyla irat senedinde borçlu ve malik sıfatları daima aynıdır (TMK m. 907/f. 1)⁹¹.

2. Taşınmaz Yükünde

Taşınmaz yükünde malik yalnız o taşınmazla sorumlu olmak üzere diğer bir kimseye bir şey vermek veya yapmakla yükümlü olur (TMK m. 839/f. 1). Kanunda da ifade edildiği üzere, sorumluluk sadece borcu teminat alan taşınmazla sınırlandırılmıştır. Taşınmaza bağlı bir borç olduğundan dolayı, edim borcunun borçlusu, taşınmaza kim malik ise o kişi olacaktır⁹².

Yüklü taşınmaz maliki borcunu yerine getirmese, yüklü taşınmazla sınırlı olan taşınmaz yükünde, bir kişisel sorumluluk söz konusu olmayacaktır. Ancak alacağını elde edemeyen alacaklı söz konusu yüklü taşınmazı paraya çevirerek alacağını elde edebilir (TMK m. 848)⁹³. Bu durumda, taşınmaz rehnine özellikle de sınırlı sorumluluk açısından benzer olan irat senedine ilişkin hükümler kıyasen uygulanır⁹⁴. Dolayısıyla irat senedinde olduğu gibi, sorumluluk yüklü taşınmazla sınırlı olduğu ve şahsen sorumluluk olmadığı için, borçlunun diğer malvarlığına başvurma imkânı sağlayan rehin açığı belgesinin alınabilmesi mümkün değildir⁹⁵.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, zaten kesin rehin açığını düzenleyen İİK m. 152/f. 3'te *"Alacağın ... bir taşınmaz mükellefiyetinden doğmıyan alacaklı, bu suretle tahsil edemediği alacağı için borçlunun sıfatına göre iflas veya haciz yoluna gidebilir"* şeklinde ifade edilerek, taşınmaz yükü olması durumunda kesin rehin açığı belgesinin söz konusu olamayacağı belirtilmiştir. Yine geçici rehin açığı belgesini düzenleyen İİK m. 150f'de böyle bir hüküm düzenlenmemiştir. Fakat geçici rehin açığı belgesinde de söz konusu borç için rehnedilmiş mallar dışında borçlunun diğer mallarına başvurulması sonucunu doğuracağından, bu hükmün geçici rehin açığı belgesi için de kıyasen uygulamak gerektiği söylenebilir⁹⁶.

⁹⁰ Budak, s. 22-23.

⁹¹ Ayan, s. 250; Nar, s. 48.

⁹² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 882; Ayan, s. 140; Sirmen, s. 631-633; Ertaş, s. 536; Esener/Güven, s. 460.

⁹³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 883-884; Nar, s. 48.

⁹⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 884, dn. 14. Ayrıca doktrinde taşınmaz rehnini tanımlarken, niteliği itibarıyla bir taşınmaz yükü olduğunu ifade edilmiştir (bkz. Sirmen, s. 725; Esener/Güven, s. 474).

⁹⁵ Kuru- İcra, s. 2482-2483; Uyar- Şerh, s. 2894; Özbek, s. 38-39.

⁹⁶ Budak, s. 22-23.

III. REHİN AÇIĞI BELGESİNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

A. GEÇİCİ REHİN AÇIĞI BELGESİNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

1. Geçici Rehin Açığı Belgesinin Alacaklılara Hacze İştirak İmkânı Vermesi

Borçlunun hacedilen mallarının satılması sonucunda, birden fazla alacaklının alacağı karşılanamadığı hallerde İİK 100 ilâ 101'inci maddelerinde düzenlenen hacze iştirak durumu söz konusu olacaktır. Hacze iştirak, takipli (adi) iştirak ve takipsiz (imtiyazlı) iştirak olmak üzere ikiye ayrılır. İİK m. 100'de düzenlenen takipli (adi) iştirakte takip yapmış olma, öncelik şartı ve öncelik şartını belirli belgelerle ispatlama gibi şartlar aranmaktadır. Bunun yanında İİK m. 101'de düzenlenen takipsiz (imtiyazlı) iştirak ise takip yapmaya gerek olmadan sadece kanunda belirlenen kişilerce yapılabilir⁹⁷.

Rehinli alacaklının, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip devam etmekte iken almış olduğu geçici rehin açığı belgesinin de (İİK m. 150f) en önemli hukuki sonuçlarından birisi hacze iştirak konusunda karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, alacaklı bu belgeye dayanarak, alacağının rehinle karşılanamayacağı tahmin edilen kısmı için, borçlunun diğer mallarının haczini, aynı dosyadan (yani yeni bir takip yapmadan) isteyebilir⁹⁸ veya İİK m. 100'deki esaslar çerçevesinde diğer alacaklıların daha önce başlatmış oldukları hacze (takip şartı aranmaksızın) iştirak edebilir (İİK m. 150f/f. 2). Burada "yeni takip yapılmadan" ifadesi, yapılan iştirakin, İİK m. 101'de düzenlenen takipsiz (imtiyazlı) iştirak olduğu yönünde yanılabilir. Fakat İİK m. 100'de düzenlenen takipli (adi) iştirakin birçok şartı bulunmaktadır⁹⁹. Bu şartlardan birisi de takip yapmış olmaktır. Dolayısıyla elinde geçici rehin açığı belgesi olan alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yolu sona ermediğinden, aynı dosya üzerinden takip yapma şartı aranmaksızın diğer şartlara bakılıp hacze iştirak edebilir. Sonuç olarak, "takip yapılmaksızın" ifadesinin bu şekilde anlaşılması gerekmektedir.

İİK m. 100'ün madde metninde rehin açığı belgesinden bahsetmemiştir. Ancak İİK m. 150f/f. 2'ye baktığımızda, "Alacaklı, bu belgeye dayanarak borçlunun diğer mallarının haczini icra memurundan talebedebilir ve 100 üncü maddedeki esaslar dâhilinde diğer alacaklıların haczine iştirak edebilir" şeklinde ifade edilerek, geçici rehin açığı belgesinin hacze iştirak imkânı sağladığı açıkça düzenlenmiştir.

⁹⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 229-236; Kuru- İstinaftan Sonra İcra, s. 192-197; Recep Akcan, *Hacze İştirak*, Ankara 2005, s. 197 vd..

⁹⁸ Kuru- İcra, s. 2481; Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın, s. 247; Mine Erturgut, *İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi*, Ankara 2000, s. 41; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 414; Kuru- El Kitabı, s. 1026; Budak, s. 22; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 115.

⁹⁹ Bu şartlar için bkz. Akcan, s. 47 vd.; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 279-281; Kuru-İstinaftan Sonra İcra, s. 192-193; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 230-232.

Geçici rehin açığı belgesi için öngörülen en önemli esaslardan birisi de şudur ki; bu belge, rehinli malın alacağı karşılayamayacağını kesin bir şekilde belirlemediğinden, söz konusu rehinli mal satılıp, açık kalan kısım kesin olarak belli olmadıkça, alacaklı haczettirdiği malların satışını isteyemez¹⁰⁰. Fakat elinde geçici rehin açığı belgesi bulunan alacaklının, haczine iştirak ettiği mallar, borçlunun diğer alacaklılarının talebiyle satılırsa, rehinli alacaklının hissesine düşen para, rehinli mal satılıp açık kesin olarak belli oluncaya kadar, kendisine ödenmeyip icra dairesinde muhafaza edilir¹⁰¹. Bu takdirde rehinli alacaklı, söz konusu rehinli malın satışı neticesinde, alacağının tahsil edilemeyen kısmını borçlunun diğer mallarından rüçhansız olarak alır (150f/f. 2). Dolayısıyla rehinli alacaklı borçlunun diğer hacizli malları üzerinde öncelik hakkı ileri süremez¹⁰².

Burada şunu belirtmek gerekir ki, rehinli malın paraya çevrilmesinden önce rehinli alacaklı, elindeki geçici rehin açığı belgesinde yazılı alacak miktarı ölçüsünde, borçlunun diğer mallarının haczine katılabilir. Daha sonra, rehinli malın paraya çevrilmesi sonucunda, rehin açığının, geçici rehin açığı belgesinde yazılan miktardan az ya da çok olması, durumda herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermeyecektir. Yani rehinli alacaklı geçici rehin açığı belgesinde yazılan miktar nispetinde hacze iştirake devam edecektir¹⁰³.

Ancak daha önce de belirtildiği üzere, rehinli alacaklının payına düşen miktar, rehinli mal satılıp açık kalan miktar kesin bir şekilde belli oluncaya kadar kendisine ödenmemektedir. Bu durumda eğer alacağın rehinli malla karşılanmayan kısmı, geçici rehin açığı belgesinde yazılan miktardan az ise, hacze iştirak sonucu kendisine düşen pay, bu kesinleşen miktara göre verilecektir. Yani bu pay alacağın karşılanmayan kısmından fazla ise, geçici rehin açığı belgesinde yazılan miktardan az olsa bile, alacaklıya sadece kesinleşen rehin açığı miktarında pay verilecektir. Örneğin, rehinli alacaklıya 10.000 TL'lik geçici rehin açığı belgesi verilmiş ve mevcut bir hacze iştirak etmiş olduğunu varsayalım. Bu hacze iştirak sonucunda elinde geçici rehin açığı belgesi bulunan alacaklının payına 2.000 TL düşmüştür. Ancak daha sonra rehinli mal satılmış ve alacağın karşılanmayan kısmının 800 TL olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda 2.000 TL'nin hepsi rehinli alacaklıya verilmeyecek, sadece 800 TL verilir, geri kalan kısım diğer alacaklılara paylaştırılacaktır. Tam tersi bir durumda, yani kesinleşen rehin açığı, geçici rehin açığı belgesinde yazılan miktardan fazla ise (mesela, 20.000 TL), bu durum, rehinli alacaklının

¹⁰⁰ Uyar- Şerh, s. 2841; Kuru- İcra, s. 2481; Deynekli, s. 228; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, s. 359; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 115.

¹⁰¹ Uyar- Şerh, s. 2842; Kuru- İcra, s. 2481; Deynekli, s. 228; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyavaz, s. 414; Olgaç, S. C. - İcra, s. 115.

¹⁰² Uyar- Şerh, s. 2842; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 115.

¹⁰³ Bkz. Postacioğlu- İcra, s. 555 vd.

payına düşen miktarı artırmayacaktır. Yani rehinli alacaklıya sadece payına düşen 2.000 TL verilecektir¹⁰⁴.

2. Geçici Rehin Açığı Belgesine Dayanarak Borçlunun Diğer Mallarının Haczini İsteyebilmesi

Önce rehne başvurma kuralı (İİK m. 45) gereğince alacak rehinle teminat altına alınmış ise, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmadan borçlunun diğer mallarına yönelik bir haciz veya iflâs yoluyla takip yapılamaz. Kanun koyucu da bu kuralın sakıncalarını gidermek için, daha rehin paraya çevrilmeden alınabilecek bir geçici rehin açığı belgesiyle borçlunun diğer mallarına başvurma imkânı sağlamıştır¹⁰⁵. Dolayısıyla elinde geçici rehin açığı belgesi bulunan alacaklı, borçlunun diğer mallarının haczini aynı dosyadan isteyebilir¹⁰⁶.

Bu konuda doktrindeki bir görüş, alacağın rehinle karşılanamayan kısmı için genel haciz yoluyla takip yapılamayacağını, önce rehne başvurma yasağının (İİK m. 45) devam ettiğini ve bu durumda ancak ihtiyati haciz kararı alınabileceğini savunmaktadır¹⁰⁷. Kanaatimizce bu görüş, geçici rehin açığı belgesinin, önce rehne başvurma kuralının meydana getirdiği sakıncaları bertaraf etme şeklindeki amacıyla çelişmektedir. Zira rehinli alacaklının, elindeki bu belgeyle borçlunun diğer mallarına yönelik haciz yoluyla takip yapmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır¹⁰⁸.

Daha önce de ifade edildiği gibi¹⁰⁹, alacaklı rehinli mal satılıp, açık kalan kısım kesin olarak belli olmadıkça, haczettirdiği malların satışını isteyemez. Elinde geçici rehin açığı belgesi bulunan alacaklının haczettirdiği mallar olur da borçlunun diğer alacaklarının talebiyle satılırsa, rehinli alacaklının alacağına karşılık gelecek para, söz konusu rehinli mal satılıp açık kesin olarak belli

¹⁰⁴ Postacıoğlu- İcra, s. 555-556.

¹⁰⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 359; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 414.

¹⁰⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 414; Kuru- El Kitabı, s. 1026; Uyar- Rehin, s. 465; Budak, s. 22; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 115; Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın, s. 247.

¹⁰⁷ Uyar- Şerh, s. 2842-2843.

¹⁰⁸ Bkz. Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 116. Ayrıca konu hakkında Yargıtay 12. HD. 21.10.2014 tarih, E. 26404, K. 24464 no'lu kararında "İİK'nun 45. maddesi gereğince rehin ile temin edilmiş bir alacağın borçlusunu iflasa tâbi şahıslardan olsa bile alacaklı, yalnız rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapabilir. Ancak, rehinin tutarı borcu ödemeye yetmezse alacaklı kalan alacağını iflas veya haciz yolu ile takip edebilir. Ayrıca, Hukuk Genel Kurulu'nun 18.4.2001 gün ve 2001/12-354 E. 2001/367K. sayılı kararında "...özellikle takip konusu alacağın, rehin tutarı ile karşılanamayacağını belirgin olması karşısında, tüm alacak için tahsilde tekerrür olmamak kaydı ile haciz yolu ile takip yapılmasında usulsüzlük bulunmadığı..." da açıklanmıştır" ifadelerine yer verildiği görülmektedir (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

¹⁰⁹ Bkz. yuk. III, A- 1.

oluncaya kadar, kendisine ödenmeyip icra dairesinde muhafaza edilir. Bu yönüyle geçici rehin açığı belgesi bir taraftan, borçlunun başkaca mallarına yönelmesini sağlama imkânı bakımından alacaklıyı korurken; diğer taraftan da açık kesinleşmeden haczedilen malların satışını engelleyerek borçluyu korumaktadır¹¹⁰.

Ayrıca, İcra ve İflâs Kanunu m. 150'ye göre verilen geçici rehin açığı belgesi, "ilam niteliğindeki belgelerden"¹¹¹ biri olmadığı için, bu belgeye dayanarak ilamlı icra yoluna başvurulamaz. Aksi takdirde alacaklı ilamlı icra takibi yapmışsa, ilamlı takibe yönelik icra emrinin şikâyetin kabulü ile birlikte iptaline karar verilmesi gerekir¹¹². Buna karşılık elinde geçici rehin açığı belgesi bulunan alacaklının haciz veya iflâs yoluna başvurmasına elbette bir engel yoktur.

B. KESİN REHİN AÇIĞI BELGESİNİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

1. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu İle İlamsız Takip Sonucunda Verilen Kesin Rehin Açığı Belgesinin Borç İkrarını İçeren Bir Senet Olması

Takip konusu borcun teminatı olan rehinli malın satılmaması ya da satılıp da bedelinin rehinli alacaklının alacağını tamamen ya da kısmen karşılayamaması hallerinde, icra memuru tarafından düzenlenerek rehinli alacaklıya verilen kesin rehin açığı belgesi İİK m. 68 anlamında "borç ikrarını içeren bir senet" niteliğindedir (İİK m. 152/f. 4)¹¹³. Böylece bu belgeye dayanarak alacaklının borçluyu takip etmesi kolaylaşmıştır. Bunun sonucu olarak, alacaklı bu belgeye dayanarak; rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip sonucunda borçlunun takibe yönelik icra dairesine yaptığı itirazın kaldırılması için (İİK m. 68 vd.) icra mahkemesine başvurabilecektir¹¹⁴.

¹¹⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 359.

¹¹¹ İlam niteliğinde belgeler için bkz. Süha Tanrıver, *İlamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*, Ankara 1996, s. 84-143; Erhan Fırat, *Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler*, Ankara 2016, s. 31-119.

¹¹² Deynekli, s. 228. Ayrıca bkz. Yargıtay 12. HD. 18.03.1999, E. 2000, K. 3489 (Uyar- Kanun, s. 12442).

¹¹³ Yargıtay 12. HD. 29.03.2004 tarih, E. 1810, K. 7454 no'lu kararında, "İİK-nun 152 /son maddesi gereğince rehin açığı belgesi, İİK-nun 68/1. maddesinde sayılan ve borç ikrarını içeren senet mahiyetindedir. Bir başka deyişle alacaklı, anılan belge sebebiyle borçlu hakkında genel haciz yoluyla icra takibi başlatabilir ve adı geçene icra müdürlüğünce örnek 49 nolu ödeme emri gönderilebilir. Bu nedenle, borçluya ilamlı takiplere ilişkin örnek 53 nolu icra emri gönderilmesi yasaya aykırı olup, mahkemece şikâyet kabul edilerek icra emrinin iptaline karar verilmesi gerekirken şikâyetin reddi isabetsizdir" diyerek aynı yönde karar vermiştir (KİBB). Benzer karar için bkz. İİD. 03.02.1969, E. 1190, K. 1221 (Uyar- Kanun, s. 12626).

¹¹⁴ Uyar- Şerh, s. 2893.

Ancak alacaklının elinde kesin rehin açığı belgesi mevcut ve ödeme emrine itiraz edildiği için takip durmuşsa, duran takibin devamını sağlayabilmek için alacaklının, İİK'nun 68. maddesine göre itirazın kaldırılması dışında İİK'nun 67. maddesi gereğince genel mahkemede itirazın iptali davası açması mümkün müdür? Bu soruya olumlu cevap verilebilecektir. Yani bu durumda alacaklının seçimlik hakkının bulunduğu söylenebilecektir¹¹⁵.

Rehin açığı belgesi, maddi hukuk açısından alacağın varlığının kesin delili sayılamaz¹¹⁶. Yani rehin açığı belgesinin borç ikrarı niteliğinde olması, alacaklının itirazın kaldırılması için icra mahkemesine başvurması durumu (takip hukuku) bakımındandır¹¹⁷. Bu sebeple, alacaklı borçlunun itirazı üzerine itirazın iptali için mahkemeye başvurur (İİK m. 67) ya da iflâs takibi yapar ve iflâs davası açarsa (İİK m. 158), kesin rehin açığı belgesi maddi hukuk bakımından alacağın kesin delilini teşkil etmediği¹¹⁸ için, mahkeme maddi hukuk açısından, borçlunun gerçekten borçlu olup olmadığını araştıracaktır¹¹⁹.

Rehlin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takipte, kesin rehin açığı belgesinin İİK m. 68 anlamında “*borç ikrarını içeren bir senet*” niteliğinde olması, etkisini ancak bir yıl sonra gösterir. Çünkü İİK m. 52/f. 3'te de belirtildiği gibi, bir yıl içinde takip yapıldığında, borçluya ödeme emri göndermeye gerek olmadığından, ödeme emrine itiraz ve dolayısıyla itirazın kaldırılmasını sağlayacak bir belgeye de ihtiyaç yoktur¹²⁰.

¹¹⁵ Yargıtay da bir kararında benzer ifadelere yer vermiştir. Örneğin, bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 03.12.2015 tarih ve E. 16867, K. 30379 no'lu kararı, “*Alacaklının, adi senede ve rehin açığı belgesine dayalı olarak borçlu hakkında başlattığı genel haciz yolu ile ilamsız icra takibinde; borçlu, süresinde icra dairesine yaptığı itiraz üzerine takibin durması gerekirken, itirazının dikkate alınmayarak takibe devamla aleyhine haciz işlemleri yapıldığını ileri sürerek takibin durdurulmasına ve hacizlerin kaldırılmasına karar verilmesi istemi ile icra mahkemesine başvurmuş; mahkemece, rehin açığı belgesinin İİK'nun 68/1 maddesinde sayılan ve borç ikrarını içeren senet mahiyetinde olduğu, borçlunun itirazının hükümsüz olup, takibe devamla haciz işlemlerinin yerinde olduğu gerekçesi ile şikâyetin reddine karar verildiği anlaşılmıştır.Ödeme emrine itiraz edilmesi halinde, duran takibin devamını sağlayabilmek için **alacaklı, İİK'nun 68. maddesine göre itirazın kaldırılmasını isteyebileceği gibi, İİK'nun 67. maddesi uyarınca genel mahkemede itirazın iptali davası da açabilir.** Ödeme emrinin borçluya 12.03.2012 tarihinde tebliğ edildiği ve borçlunun 16.03.2012 tarihinde yasal yedi günlük süresi içerisinde takibe itiraz ettiği görülmektedir. Bu durumda, süresinde yapılan itiraz üzerine takip durduğuna göre, takibin devamı ve haciz işlemlerine başlanabilmesi alacaklının itirazın iptali veya itirazın kaldırılması hakkında sunacağı mahkeme kararına bağlıdır” şeklindedir (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).*

¹¹⁶ **Kuru-** İcra, s. 2486; **Postacıoğlu-** İcra, s. 587; **Uyar- Şerh,** s. 2893; **Deynekli,** s. 230; **Çetiner,** s. 371; **Olgaç, S. C.** -Rehin Açığı, s. 118.

¹¹⁷ **Postacıoğlu-** İcra, s. 587; **Deynekli,** s. 231.

¹¹⁸ Yargıtay 11. HD. 02.07.1987, E. 3601, K. 4048 (**Uyar-** Kanun, s. 12622-12624).

¹¹⁹ **Kuru-** İcra, s. 2486; **Uyar- Şerh,** s. 2893; **Deynekli,** s. 230-231.

¹²⁰ **Kuru-** İcra, s. 2485; Yargıtay 12. HD. 27.11.2014 tarih, E. 28807, K. 28544 no'lu kararı: “*Rehin açığı belgesine dayalı genel haciz yolu ile ilamsız icra takibinde, borçlunun icra*

2. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yolu ile İlamlı Takip Sonucunda Verilen Rehin Açığı Belgesinin İlamlı İcra Takibine Konu Edilebilmesi

Kesin rehin açığı belgesinin İİK m. 68 anlamında “*borç ikrarını içeren bir senet*” niteliğinde olduğuna ilişkin hüküm (İİK m. 152/f. 4) rehlin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip sonucunda verilen rehin açığı belgesi içindir. İlamlı takip sonucunda verilen rehin açığı belgesi, dayanağı olan ilam veya ilam niteliğindeki belge ile birlikte aynı şekilde “*ilam niteliğinde belge*” olduğundan, ona dayanarak yapılacak takip de yine ilamlı takip olacaktır¹²¹. İlamlı takipte de

*mahkemesine başvurusu; takip konusu yapılan 14.660,28 TL toplam alacak için 6.000,00 TL ödemede bulunulduğu, buna rağmen ne miktara göre faiz hesabı yapıldığı belirtilmeden 18.761,50 TL borç hesaplandığı ileri sürülerek, yapılan ödemeler ve fahis faiz düşülmek sureti ile hesap yapılmasına ilişkindir. Mahkemece borçlunun ödeme emrinde yer alan faize itiraz ettiği, bu itirazın İİK'nun 62/1. maddesi gereğince ödeme emri tebliği üzerine 7 gün içinde icra dairesine bildirilmesi gerektiği ve dolayısıyla bu davada hukuki menfaati olmadığı gerekçesi ile dava şartı yokluğundan istemin reddine karar verildiği görülmektedir. İİK'nun 152/1. maddesinde; rehin, satış isteyen alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılmazsa veya satılıp da tutarı takip olunan alacağa yetmezse, alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı için bir rehin açığı belgesi verileceği hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin 3. fıkrasında ise; alacaklının, satış yapılmamışsa artırma gününden, satış yapılması halinde satışın kesinleşmesi tarihinden itibaren bir sene içinde bu belgeye dayalı olarak haciz yolu ile takip talebinde bulunması halinde, yeniden icra veya ödeme emri tebliğine gerek olmadığı öngörülmüştür. **Rehin açığı belgesi içeriğinden, bir sene içerisinde bu belgeye dayalı olarak haciz yolu ile takip talebinde bulunulduğuna göre, borçluya ödeme emri gönderilmesine gerek yoktur.** Alacaklının da ödeme emri gönderilmesi yönünde talebi olmadığından icra müdürlüğüne re'sen ödeme emri gönderilse bile, bu durum borçluya, İİK'nun 62 ve devamı maddeleri uyarınca itiraz hakkı vermez. Takip dosyası içerisinde düzenlenmiş bir tebliğat var ise de, borçluya (7) örnek ödeme emrinin tebliğ edildiğini gösteren bir tebliğat da bulunmamaktadır. Somut olayda, rehin açığı belgesindeki alacak 13.749,00 TL'dir. **Borçlunun rehin açığı belgesinde belirtilen ve takip konusu yapılan bu asıl alacak miktarına ve 21.01.2014 olan takip tarihinden önceki dönem için istenen 911,28 TL işlemiş faiz miktarına herhangi bir itirazı yoktur.** Borçlunun şikayeti, icra müdürlüğüne 12.06.2014 tarihinde yapılan 18.732,52 TL bakiye borç hesabına yönelik olup, yasal dayanağı İİK'nun 16. maddesidir. Buna göre borçlunun icra müdürlüğüne yapılan hesap işleminin doğru olmadığından bahisle bu hususta icra mahkemesi nezdinde şikayette bulunmasında hukuki yararı vardır. O halde mahkemece, borçlunun ileri sürdüğü şikayet nedenleri hakkında beyanı alınıp varsa delilleri toplandıktan ve alacaklı tarafa da bu hususta savunma imkanı tanınarak göstereceği belge ve delilleri sorulduktan sonra, icra müdürlüğüne yapılan bakiye borç hesabı konusunda bilirkişi incelemesi de yaptırılarak hesap işleminin ve faiz miktarının doğru olup olmadığı denetlenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, somut olaya uygun düşmeyen gerekçeyle istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.” (KİBB). Aynı yönde bir karar için bkz. Yargıtay 12. HD. 17.06.2013, E. 15537, K. 22692 (Legalbank Elektronik Hukuk Bankası).*

¹²¹ **Kuru-** İcra, s. 2485; **Kuru-** El Kitabı, s. 1027-1028; aynı şekilde bkz. **Uyar-Kanun**, s. 12613. Aynı konuda Yargıtay 8. HD. 19.10.2015 tarih, E. 2014/16009, K. 2015/18573 no'lu kararında, şu ifadelerle yer verilmiştir: “İpoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibi sırasında verilen rehin açığı belgesi ilamlı takibe konu edilebilir. *Bu durumda anılan*

icra emrine itiraz imkânı zaten olmadığından¹²², itirazı kaldıran bir belgeye de ihtiyaç bulunmamaktadır.

3. Kesin Rehin Açığı Belgesine Dayanarak Borçluya Karşı Yeni Takip Yapılabilmesi

Alacaklı kesin rehin açığı belgesini gösterip, rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip yaptığını (yani İİK m. 45 hükmünün gereğini yerine getirdiğini), fakat alacağının bir kısmını veya tamamını alamadığını ispatlayarak, borçlunun başka mallarına yönelik haciz veya (iflâsa tabi ise) iflâs yoluyla takibe başvurabilir (İİK 152/f. 2). Borçlu hakkında yapılan bu takip, yeni bir takip olup, eski takibin devamı değildir¹²³. Burada geçici rehin açığı belgesinin aksine, mevcut rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip sona erdiği için, kesin rehin açığı belgesine dayanılarak başlatılan takip yeni bir takiptir. Fakat geçici rehin açığı belgesinde mevcut takip sona ermediği için, daha önce de ifade edildiği gibi¹²⁴ yeni bir takip yapılmadan (aynı dosyadan) borçlunun diğer mallarının haczi istenebilir.

Alacaklının kesin rehin açığı belgesine dayanarak, borçluya karşı takip yapabilmesi için borçlunun sorumluluğunun, şahsen sorumluluğun olmadığı haller olan, irat senedi (TMK m. 903-908) veya taşınmaz yükünden (TMK m. 839-849) doğmamış¹²⁵; ipotek, ipotekli borç senedi ve taşınır rehlinde olduğu gibi, borçlunun borçtan şahsen sorumlu olduğu hallerden doğmuş olması gerekmektedir¹²⁶. Ayrıca rehin üçüncü bir kişi tarafından verilmişse, üçüncü kişinin sorumluluğu söz konusu rehine sınırlı olduğundan, alacaklı alacağının açık kalan kısmı için aldığı bu belgeye dayanarak, üçüncü kişiye karşı takip

belgedeki alacağın ödendiği ilamlı takip koşullarında İİK 33. maddesinde belirtilen nitelikte belgelerle ispatlanabilir. Somut olayda bu nitelikte ödeme belgesine dayanılmamıştır. İİK 134/4 maddesi (son cümlede) «ihalenin feshine ilişkin şikâyetin kabulüne veya reddine ilişkin karar verilmesi üzerine ihale bedeli nemaları ile birlikte hak sahiplerine ödenir» hükmünden kaynaklı nemalar, alacaklıya alacağın yanında alacağını ihalenin kesinleşmesine kadar tahsil edemediği nedeniyle ödenmesi gereken ve depo edilen ihale bedelinin getirisi niteliğinde paralar olup, takip konusu alacaktan ödeme olarak mahsubu mümkün değildir. Mahkemece aksi kanaatle nemalar ödeme olarak değerlendirilip yapılan hesaplama ile sonuca gidilmesi doğru değildir.” (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

¹²² Buna karşılık ilamlı icrada icranın geri bırakılması müessesesi mevcuttur. Bkz. **Talih Uyar**, “Takip Hukukunda İcranın Geri Bırakılması”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, 1972, s. 242-248. Ayrıca bkz. **Kuru-** İstinaftan Sonra İcra, s. 302-307; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz**, s. 390-393; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes**, s. 334-338; **Karslı**, s. 405-417.

¹²³ **Gürdoğan-** Rehin, s. 104.

¹²⁴ Bkz. yuk. III, A- 1.

¹²⁵ **Kuru-** İcra, s. 2483; ayrıca bkz. **Mehmet Kâmil Yıldırım/Nevhis Deren-Yıldırım**, *İcra ve İflas Hukuku*, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 6. bs., İstanbul 2015, s. 287; **Olgaç, S.** - İcra, s. 1300; **Olgaç, S. C.** -Rehin Açığı, s. 117; İİD. 14.01.1960, E. 140, K. 163 (**Olgaç, S.** - İcra, s. 1303).

¹²⁶ **Öztek**, s. 38-39; **Kuru-** İcra, s. 2482-2483; **Uyar-** Şerh, s. 2894.

yapamaz. Çünkü üçüncü kişinin sorumluluğu rehin konusu malın satılması ile sona ermektedir¹²⁷.

Alacaklı, satış yapılmamışsa, artırma gününden; satış yapılmışsa satışın yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde haciz yolu ile takipte bulunursa, borçluya yeniden ödeme veya icra emri gönderilmesine gerek yoktur (İİK m. 152/f. 3). Böylece alacaklı elindeki kesin rehin açığı belgesi sayesinde, zaman kaybetmeden takip talebi ile birlikte borçlunun mallarının haczini isteyebilecektir¹²⁸. Maddede sadece haciz yolu ile takipten bahsettiği için, doktrinde bir görüşe göre, iflâs yolu ile takip yapılırsa borçluya iflâs ödeme veya icra emri gönderilmesi gerekecektir¹²⁹. Fakat bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre, bu hükmü (İİK m. 152/f. 3) iflâs yolu ile takip yapılması halinde de uygulamak gerekir. Yani alacaklı bir yıl içinde iflâs yolu ile takipte bulunursa, borçluya yeniden ödeme veya icra emri gönderilmesine gerek yoktur¹³⁰.

Alacaklının rehin açığı belgesine dayanarak bir yıl geçtikten sonra takip yapması halinde, borçluya icra veya ödeme emri tebliğ edilmesi gerekir. Rehin açığı belgesinin verildiği takip, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip idi ise, alacaklı ilamlı icra takibi yapacak ve borçluya “*icra emri*” (İİK m. 32) gönderilecektir. Fakat rehin açığı belgesinin verildiği takip, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip idi ise, alacaklı ilamsız icra takibi yapacak ve borçluya “*ödeme emri*” (İİK m. 60) gönderilecektir¹³¹. Aksi takdirde borçluya ödeme emri yerine icra emri gönderilmesi kanuna aykırı olup¹³², “kanuna aykırılık” sebebine göre şikâyet yoluna başvurulabilir¹³³.

Ayrıca, İİK m. 152/f. 3 hükmündeki düzenleme, satışın kesinleşmesi tarihinden itibaren bir yıl içinde rehin açığı belgesine dayanarak takip yapılması halinde yeniden ödeme emri tebliğ edilmesine gerek bulunmadığına ilişkindir. Yoksa, alacaklının söz konusu bu süre içinde takip yapma zorunluluğu elbette yoktur. Zira alacaklı, rehin açığı belgesine dayanarak, alacak için öngörülen zamanaşımı süresi içinde her zaman takip yapabilir¹³⁴.

¹²⁷ Deynekli, s. 232.

¹²⁸ Uyar- Şerh, s. 2894; Deynekli, s. 233.

¹²⁹ Gürdoğan- Rehin, s. 102; Uyar- Rehin, s. 467; Öztekin, s. 41.

¹³⁰ Olgaç, S. - İcra, s. 1300-1301; Üstündağ, s. 355.

¹³¹ Kuru- İcra, s. 2485; Uyar-Şerh, s. 2894; Öztekin, s. 41; Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 117.

¹³² Kuru- İcra, s. 2485. Ayrıca bkz. Yargıtay İİD. 11.11.1969, E. 10246, K. 10620 (Olgaç, S. - İcra, s. 1304).

¹³³ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyaz, s. 415.

¹³⁴ Bkz. Yargıtay 12. HD. 14.09.2015, E. 10496, K. 20831 no’lu kararı, “İİK 152/son maddesine göre rehin açığı belgesi, borç ikrarını mutazammım senet mahiyetindedir. İİK.nun 172/3. maddesindeki düzenleme ise satışın kesinleşmesi tarihinden itibaren 1 yıl içinde rehin açığı belgesine dayanarak takip yapılması halinde yeniden ödeme emri tebliğ edilmesine lüzum bulunmadığına ilişkin olup, alacaklının öngörülen bu süre içinde takibe geçme zorunluluğu bulunmamaktadır. Alacaklı, rehin açığı belgesine dayanarak, alacak için öngörülen

4. Kesin Rehin Açığı Belgesinin Alacaklılara Hacze İştirak İmkânı Vermesi

Daha önce de ifade edildiği üzere¹³⁵ geçici rehin açığı belgesinin İİK m. 100'de düzenlenen hacze iştirake imkân sağladığı Kanun'da açıkça ifade edilmiştir (İİK m. 150f/f. 2). Buna karşın, kesin rehin açığı belgesinin hacze iştirak sağlayıp sağlamadığı konusunda kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bu konuda doktrinde ileri sürülen bir görüş, İİK m. 100'de bahsedilmediği ve İİK m. 152'de de bir düzenleme bulunmadığı için, kesin rehin açığı belgesini elinde bulunduran alacaklının, İİK m. 152/f. 3'te düzenlenen bir yıllık süre içerisinde ilamlı veya ilamsız haciz yolu ile takip yapması halinde, borçluya yeniden icra veya ödeme emri gönderilmeden, takip talebi ile birlikte, borçlunun mallarına başka bir alacaklı tarafından konulmuş olan hacze iştirak edemeyeceğini savunmaktadır¹³⁶.

Diğer bir görüş ise, rehin açığı belgesi ile borç ödemedен aciz vesikası arasındaki benzerlik nedeniyle, m. 100'de yer alan borç ödemedен aciz belgesinin, aynı nitelikteki "*rehin açığı belgesini*" de kapsadığı ve dolayısıyla kesin rehin açığı belgesinin de hacze iştirak imkânı sağladığını savunmaktadır¹³⁷. Nitekim Yargıtay¹³⁸ ve bir grup yazar tarafından¹³⁹ da kesin rehin açığı belgesinin İİK m. 100/b. 4 uyarınca, resmi dairelerin veya yetkili makamların yetkileri

zamanasını süresi içinde her zaman takip yapabilir" şeklindedir (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi).

¹³⁵ Bkz. yuk. III, A-1.

¹³⁶ **Burhan Gürdoğan**, "İcra-İflas Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Aczini Tespit Eden Vesikalar", *Batider*, 1963/ II- 1, s. 36.

¹³⁷ **Postacıoğlu**- İcra, s. 432.

¹³⁸ Bkz. Yargıtay 12. HD. 03.07.1997, E. 4082, K. 6974 no'lu kararı: "*İlk hacze iştirak edebilecek alacaklıların dayanabileceği belgeler, İİK'nun 100. maddesinde sayılmıştır. Borç ödemedен aciz vesikası, anılan hükmün 1. bendinde ilk hacze iştirak edebilecek belgelerden kabul edilmiştir. Mahcuz malların paraya çevrilmesi sonucunda alacağının tamamını alamayan alacaklıya verilen aciz vesikası alacağın ödenmemiş miktarını tevsik eden bir belgedir. Bu belgeye dayanan alacağa ilk hacze iştirak imkânı tanınmasının nedeni, borçlunun alacaklının alacağını karşılayacak başka mallarının bulunmamasıdır. Oysa davacının alacağının dayanağı olan kesin rehin açığı belgesi, rehlin borcu karşılamadığını tevsik eden bir belge olup, alacaklının borçlunun başka mallarına yönelik takip yapma imkânının mevcut olduğu kuşkusuzdur. Bu nedenle, kesin rehin açığı belgesinin borç ödemedен aciz vesikası gibi ilk hacze iştirak imkânı verdiği kabul edilemez. Ancak kesin rehin açığı belgesi, resmi dairelerin yetkileri dâhilinde ve usulüne göre verdikleri bir belge olarak, İİK'nun 100/4. maddesi uyarınca ilk hacze iştirak imkânı sağlar. Somut olayda kesin rehin açığı belgesinin tarihi 9.1.1997 olduğundan davalı alacaklının koyduğu 25.6.1996 tarihli ilk hacze iştiraki mümkün değildir. Diğer bir anlatımla İİK'nun 100/4 maddesinde öngörülen koşul gerçekleşmediğinden ilk hacze iştirak edemez. Düzenlenen sıra cetveli ve mercii hâkimliğinin şikâyetin reddine ilişkin kararında bu nedenle bir isabetsizlik bulunmamaktadır. SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle kararın ONANMASINA...*". (KİBB).

¹³⁹ **Kuru**- El Kitabı, s. 534; **Öztek**, s. 45; **Karslı**, s. 328; **Akcan**, s. 79.

dâhilinde ve usulüne göre verdikleri belgelerden sayılıp, bunun hacze iştirak imkânı sağladığı savunulmuştur. Bizim katıldığımız görüşe göre¹⁴⁰, geçici rehin açığı belgesi, İİK m. 100'deki esaslar çerçevesinde düzenlenen hacze iştirake imkân verdiğine (İİK m. 150f/f. 2) göre, kesin rehin açığı belgesi de hacze iştirak imkânını evleviyetle vermelidir. Kesin rehin açığı belgesi, aciz vesikası hükmünde olmasa da, hacze takipli (adi) iştirakte öncelik şartını sağlayan belgelerden olan İİK m. 100/b. 4'teki belge hükmünde olup, diğer şartların varlığı halinde hacze takipli iştirak imkânını sağladığı söylenebilir.

Kesin rehin açığı belgesi yukarıda belirtilenler dışında başka bir hukuki sonuç doğurmaz. Bir başka deyişle, elinde kesin rehin açığı belgesi bulunan alacaklının borç ödemedi aciz belgesinin (İİK m. 143) diğer hükümlerinden yararlanması mümkün değildir. Örneğin, alacaklı bu belgeye dayanarak, tasarrufun iptali davası (İİK m. 277) açamayacağı gibi¹⁴¹, borçlunun İİK m. 331, 332 ya da 338'e göre cezalandırılmasını da isteyemez¹⁴².

Ancak belirtmek gerekir ki, alacaklı rehin açığı belgesine dayanarak, alacağının karşılanmayan kısmı için, borçlunun diğer malvarlığına yönelik takip yapmasına rağmen, yine de tatmin edilemezse, o zaman kendisine bir borç ödemedi aciz belgesi (İİK m. 143) verilir¹⁴³. Böylece artık alacaklı İİK m. 143'te düzenlenen bu belgeye (aciz vesikası) istinaden, tasarrufun iptali davası (İİK m. 277 vd.) açabilir¹⁴⁴. Bir başka deyişle, bu yeni takipte İİK m. 105/f. 1 ve f. 2'de öngörülen ihtimaller¹⁴⁵ gerçekleştiği takdirde, alacaklı iptal davası açma yetkisine sahip olacaktır¹⁴⁶. Ayrıca alacaklı, borç ödemedi aciz belgesinin sağladığı diğer imkânlardan da yararlanabilecektir.

¹⁴⁰ Bkz. **Muşul**, s. 1029.

¹⁴¹ **Kuru**- İcra, s. 2487; **Uyar**- Şerh, s. 2895; **Öztek**, s. 44; **Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 287; **Deynekli**, 233; **Çetiner**, s. 371; **Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın**, s. 247; Yargıtay 15. HD. 03.11.1997 tarih, E. 4061, K. 4665 no'lu kararı: "Rehin açığı belgesine dayanarak iptal davası açılması mümkün olmayıp, davanın dinlenebilmesi için borçlu hakkında alınmış geçici (İİK. md. 105) veya kesin (İİK. md. 143) aciz vesikası bulunmalıdır. Bu şart dava koşulu olup mahkemece re'sen gözetilmesi gerekir" (KİBB); aynı doğrultuda bkz. HGK. 01.12.1999, E. 1999/15-986, K. 997; İİD. 23.11.1968, E. 11048, K. 10834 (**Uyar**- Kanun, s. 12616-12617, 12626).

¹⁴² **Uyar**- Şerh, s. 2895; **Öztek**, s. 44.

¹⁴³ **Kuru**- İcra, s. 2487; **Karahacıoğlu/Doğrusöz/Altın**, s. 247; **Uyar**- Şerh, s. 2895; **Kuru**, El Kitabı, s. 1028; **Öztek**, s. 44; **Deynekli**, 233; **Melis Alkan**, *Anonim Ortaklıkta Pay Üzerindeki Rehnin Paraya Çevrilmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Veliye Yanlı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 135.

¹⁴⁴ **Uyar**- Rehin, s. 468; **Öztek**, s. 44; **Deynekli**, 233.

¹⁴⁵ İİK m. 105: "Haczi kabil mal bulunmazsa haciz tutanağı 143 üncü maddedeki aciz vesikası hükmündedir. İcraca takdir edilen kıymete göre haczi kabil malların kifayetsizliği anlaşıldığı surette dahi tutanak muvakkat aciz vesikası yerine geçerek alacaklıya 277 nci maddede yazılı hakları verir".

¹⁴⁶ **Gürdoğan**- Vesikalar, s. 36.

5. Kesin Rehin Açığı Belgesine Dayanılarak Yapılan Takibin İlk Takibin Devamı Olup Olmadığı Meselesi

İİK 150/f uyarınca alınan geçici rehin açığı belgesi, ilk takibin devamı mahiyetinde olup ayrı bir takibe konu edilemez. Bir başka deyişle aynı icra takibi kapsamında, geçici rehin açığı belgesine konu alacak miktarı kadar ilamsız takip (yeniden ödeme veya icra emri gönderilmesine gerek bulunmaksızın) yürütülüp, borçlunun tespit edilebilen mallarına haciz konulur.

Buna karşılık kesin rehin açığı belgesine dayanılarak yapılan takip, ilk takibin devamı olmayıp¹⁴⁷ yeni bir takibe konu edilmesi gerekir. Nitekim Yargıtay'ın bir kararı¹⁴⁸ da bu yönde olup, kararda *“Alacaklının borçlu aleyhine başlatmış olduğu ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takibin kesinleşmesi üzerine, söz konusu taşınmaz, alacağa mahsuben alacaklı tarafından satın alınmıştır. Alacaklı bu dosyadan bakiye alacağı için, İİK.nun 152. maddesi gereğince “rehin açığı belgesi” olarak, ayrı takip yapması gerekirken, aynı dosyadan sözkonusu alacak için takibini sürdürmesi mümkün bulunmamaktadır...”* ifadelerine yer verilmiştir.

6. Rehin Üzerinde İstihkak İddia Edilmesi ve Bu İddia Nedeniyle Rehinli Malın Satılmaması Halinde Ortaya Çıkan Durum

İstihkak davasının konusunu rehin hakkının teşkil ettiği hallerde, icra mahkemesince istihkak davasının kabulü yönünde karar verilmişse, mal üzerindeki haczin kalkmayacağı hukukumuzda bilinmektedir. Zira bu durumda, mal üzerindeki haciz varlığını korumakta, bu hak cebri icranın ileriki aşamalarında (paraya çevirme aşamasında) dikkate alınacak, bir başka deyişle hesaba katılacaktır. Yani, kısaca, mal, söz konusu hakla yüklü olarak haczedilmiş sayılacaktır¹⁴⁹.

Rehin üzerinde istihkak iddia edilmiş ve sonuçta bu iddia nedeniyle rehinli mal satılmamışsa bunun konumuz bakımından önemi, bu durumda alacaklıya rehin açığı belgesinin verilmesinin mümkün olup olmadığıdır. Burada hukuken alacaklıya rehin açığı belgesinin verilmesi mümkün değildir. Çünkü rehin açığı belgesinin verilebilmesi için her şeyden önce bir rehin hakkının bulunması gerektiği unutulmamalıdır¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Gürdoğan- Rehin, s. 104; aynı yönde bkz. Uyar-Kanun, s. 12614.

¹⁴⁸ Yargıtay 12. HD. 17.07.2008, E. 12241, K. 15373 (<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=33449>; E. T.: 15.10.2017).

¹⁴⁹ Kudret Aslan, *Hacizde İstihkak Davası*, Ankara 2005, s. 569.

¹⁵⁰ Gürdoğan-Rehin, s. 97.

7. Kesin Rehin Açığı Belgesine Dayanarak Konkordatonun Feshi Davası Açılabilmesi

Alacaklının elinde kesin rehin açığı belgesi varsa, buna dayanarak konkordatonun feshi davası açılmasında hukuki yararı bulunmaktadır¹⁵¹. Nitekim konu ile ilgili bir Yargıtay kararında¹⁵², “Alacaklı tasdik edilen konkordatonun kendisi yönünden feshini İİK'nun 307. maddesi uyarınca isteyebilir. Hükme göre alacaklının konkordatonun feshini isteyebilmesi için tasdik edilen konkordatodan etkilenmesi gerekir. Konkordatodan etkilenmeyen alacaklının konkordatonun feshi davası açmakta hukuki yararı bulunmadığından fesih davası açamaz. Davacı alacaklının alacağı rehinle teminat altına alındığından konkordatodan etkilenmez. Ancak, daha sonra rehnin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipten sonra rehin açığı oluştuğundan ve rehin açığını alacaklı konkordato şartlarına göre isteyebileceğinden konkordatonun feshi davası açmakta hukuki yararı bulunmaktadır” denilerek, burada rehin açığı belgesine önemli bir sonuç bağlamıştır.

IV. REHİN AÇIĞI BELGESİYLE İLGİLİ DİĞER BAZI SORUNLAR

1. Rehin Açığı Belgesinin Bir Yıl İçerisinde Takibe Konulması Halinde Harç Alınıp Alınmayacağı

Rehin açığı belgesiyle yapılan takiplerde harç alınıp alınamayacağı konusunda mevzuatımızda bir düzenleme bulunmamaktadır.

Kanaatimizce harçlar konusunda ikili bir ayırım yapmak gerekir. Geçici rehin açığı belgesiyle yapılan takipler yeni bir takip olmayıp, mevcut dosya üzerinden yürütüldüğü için, geçici rehin açığı belgesiyle yapılan takiplerde, genel olarak icra takip işlemi başlatıldığında alınan başvuru ve peşin harcın ödenmeyeceği; fakat tahsil harcı ile cezaevleri harcının ödeneceği söylenebilir. Buna karşılık, kesin rehin açığı belgesiyle yapılan takip, mevcut takibin devamı niteliğinde olmadığı ve yeni bir takip sayıldığından, burada tüm harçların alınması gerekir.

2. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatoda “Rehin Açığı” Kavramının (İİK m. 309/ ı) Anlamı

“Rehin Açığı” başlıklı İİK m. 309/ı hükmüne göre;

“(Ek: 17.07.2003 - 4949/84 m.) Geçici pay cetvelinin tevdiî sırasında rehni paraya çevrilmiş bulunan rehlinli alacaklılar, alacaklarının açık kalan kısmı için geçici dağıtımaya katılırlar. Açık kalan kısım konkordato tasfiye memurları tarafından belirlenir ve bu karara karşı şikâyet yoluna gidilebilir (f. 1).

¹⁵¹ Olgaç, S. C. -Rehin Açığı, s. 118.

¹⁵² Yargıtay 19. HD. 03.04.2008, E. 2007/8960, K. 2008/3405 (KİBB).

*Geçici pay cetvelinin tevdiî sırasında rehin paraya çevrilmemişse, rehinli alacaklı komiser tarafından açık kalacağı öngörölmüş olan miktar için dağıtıma katılır. **Rehin paraya çevrilmesinden elde edilen bedelin öngörölen miktarın altında kaldığını ispatlayan rehinli alacaklı, buna tekabül eden ödemelere hak kazanır (f. 2).***

Rehin paraya çevrilmesinden elde edilen bedel ile o zamana kadar yapılan geçici ödemeler toplamı alacak tutarını aşarsa, rehinli alacaklı fazlayı iade etmek zorundadır (f. 3)''.

Bu hükümden de anlaşıldığı üzere, maddenin kenar başlığı "rehin açığı"dır. Ancak belirtmek gerekir ki, bu ifade, rehin açığı belgesini düzenlememektedir. Bu hüküm kanımızca, malvarlığının terki suretiyle konkordatoda rehinle karşılanamayan alacakların geçici dağıtmaya nasıl katılacaklarının ayrı bir hüküm ile düzenlenmesinden ibarettir¹⁵³. Ayrıca belirtmek gerekir ki, rehinle karşılanamayan alacakların dağıtmaya katılabilmeleri için borçlunun alacaktan dolayı şahsen sorumlu olması şarttır¹⁵⁴.

V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Rehin açığı belgesi, gerek icra ve iflâs hukukunun rehin paraya çevrilmesi yolu ile takip ve sonrası, gerekse rehin hukukunda alacaklının tatmini açısından önemli olan belgelerden birisidir. Bu çerçevede rehin açığı belgesini rehin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli alacaklının alacağını kısmen veya tamamen alamamış olduğunu gösteren bir belge şeklinde tanımlamak mümkündür.

Alacaklının elindeki rehin açığı belgesi, borçlunun diğer alacaklılarının, onun başka mallarını haczetmelerine engel olamasa da, rehin konusu şeyin satılması sonucunda alacağının tamamını alamadığı veya rehin konusu şey daha satılmadan alacağının tamamını alamayacağı anlaşıldığı durumlarda, borçlunun diğer mallarına yönelik haciz veya iflâs yoluyla takibe başvurmasına imkân tanıyacaktır.

Rehin açığı belgesi geçici ve kesin rehin açığı belgesi şeklinde ikiye ayrılır. Geçici rehin açığı belgesinin, alacaklılara hacze iştirak imkânı vermesi ve bu belgeye dayanılarak borçlunun diğer mallarının haczini isteyebilmesi şeklinde iki hükmü vardır.

¹⁵³ Konuya ilişkin olarak bkz. **İbrahim Ercan**, *İcra ve İflas Hukukunda Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato*, Konya 2007, s. 390. Bu konuda geçici pay cetvelinin iflas dairesine sunulurken rehin paraya çevrilmiş olup olmadığına göre bir ayırım yapılmakta; özellikle, tasfiye memurlarının geçici pay cetvelini iflas dairesine sundukları sırada, rehin paraya çevrilmiş ve alacakları rehinle güvence altına alınmış alacaklıların, alacaklarını tam olarak alamamışlarsa, açık kalan kısım için geçici dağıtıma katılacakları kabul edilmektedir (Bu konudaki geniş açıklamalar için bkz. **Ercan**, s. 390- 392).

¹⁵⁴ Bkz. **Ercan**, s. 390 vd.

Buna karşılık, kesin rehin açığı belgesinin sonuçları özetle; a) Rehinin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip sonucunda verilen kesin rehin açığı belgesinin borç ikrarını içeren bir senet olması b) İpoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip sonucunda verilen rehin açığı belgesinin ilamlı icra takibine konu edilebilmesi, c) Kesin rehin açığı belgesine dayanarak borçluya karşı yeni takip yapılabilmesi, d) Kesin rehin açığı belgesinin alacaklılara hacze iştirak imkânı vermesi, olarak belirtilebilir.

Bu çerçevede çalışmamız ile ilgili görüşlerimizi ve konuya ilişkin somut önerilerimizi aşağıdaki şekilde belirtmek mümkündür:

1- İcra ve İflâs Kanunu m. 152’de bu belgenin, sadece takipte bulunan alacaklıya mı, yoksa alacağı karşılanmayan bütün rehinli alacaklılara verileceği konusunda bir açıklık yoktur. Kanımızca rehinli mal satılmamış ise yalnızca takipte bulunan alacaklıya; rehinli mal satılmışsa, takipte bulunan rehinli alacaklı ile aynı derecede olan veya derece itibarıyla sonra gelen rehinli alacaklılara da kesin rehin açığı belgesi verilmesi gerekir.

2- Rehin açığı belgesi uygulamada belli başlı sorunlara sebep olabilmektedir. Örneğin, geçici rehin açığı belgesinin hacze iştirak imkânı sağladığı açık bir şekilde düzenlenmesine rağmen (İİK m. 150f), kesin rehin açığı belgesinin bu niteliği kanunda düzenlenmemiştir. Bu nedenle kanımızca bu hususun kesin rehin açığı belgesini düzenleyen İİK m. 152’de açıkça düzenlenmesi gerekir.

3- İİK m. 152/f. 3’te “Alacaklı, satış yapılmamışsa artırma gününden, satış yapılması halinde satışın kesinleşmesi tarihinden bir sene içinde haciz yolu ile takip talebinde bulunursa yeniden icra veya ödeme emri tebliğine lüzum yoktur” denilmiştir. Kanun metninde iflâs yolu ile takiplerden bahsedilmemesi eksiklik olup, kanun hükmünü iflâs takip yolları için de uygulamak gerekir. Bu nedenle yapılacak yeni bir kanuni düzenleme ile bu muğlaklığın giderilmesi gerekir.

4- Rehin üzerinde istihkak iddia edilmiş ve sonuçta bu iddia nedeniyle rehinli mal satılmamışsa alacaklıya rehin açığı belgesinin verilmesi kanımızca mümkün değildir. Çünkü rehin açığı belgesinin verilebilmesi için her şeyden önce bir rehin hakkının bulunması gerektiği göz ardı edilmemelidir.

5- Rehin açığı belgesiyle yapılan takiplerde harç alınıp alınamayacağı konusunda mevzuatımızda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda geçici rehin açığı belgesiyle yapılan takiplerde, genel olarak icra takip işlemi başlatıldığında alınan başvuru ve peşin harcın ödenmeyeceği; fakat tahsil harcı ile cezaevleri harcının ödeneceği; buna karşılık, kesin rehin açığı belgesiyle yapılan takip, mevcut takibin devamı niteliğinde olmadığı ve yeni bir takip sayıldığından, burada tüm harçların alınması gerektiği söylenebilir.

6- İpotek, ipotekli borç senedi ve taşınır rehninde, borçlu ile malik olan kişinin aynı kişi olması gerekmez. Bir başka deyişle üçüncü bir kişinin de, borçlu için taşınır veya taşınmaz malını rehin olarak göstermesi mümkündür. Bu durumda rehin açığı belgesi, asıl borçlu adına düzenlenir; sorumluluğu rehinle sınırlı olan üçüncü kişi adına düzenlenemez. Kanımızca buna ilişkin olarak İİK Yönetmeliğinde yer alan rehin açığı belgesinde “rehin üçüncü kişi tarafından verilmişse, üçüncü kişinin adı ve soyadı” kısmının eklenmesi gerekir.

7- Son olarak alacaklının elinde kesin rehin açığı belgesi varsa, konkordatonun feshi sebeplerinden birinin varlığı halinde, konkordatonun feshi davası açılmasında hukuki yararı bulunduğu sonucuna varmak gerekir.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk; *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul 2015.

Akcan, Recep; *Hacze İştirak*, Ankara 2005.

Akın, İbrahim/Akın, Tansu; *İcra Müdürlüğü İşlemlerinin Şikayet Yoluyla Denetimi*, Ankara 1997.

Alkan, Melis; *Anonim Ortaklıkta Pay Üzerindeki Rehnin Paraya Çevrilmesi*, (Danışman: Prof. Dr. Veliye Yanlı), İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder/Taşpınar Ayvaz, Sema; *İcra ve İflâs Hukuku*, 3. bs., Ankara 2017.

Aslan, Kudret; *Hacizde İstihkak Davası*, Ankara 2005

Ayan, Mehmet; *Eşya Hukuku III Sınırlı Ayni Haklar*, Güncelleştirilmiş 6. bs., Konya 2014.

Bilginoğlu, Nurettin Emre; “Önce Rehne Başvurma Kuralı”, <http://www.caglayanyalcin.com/pdf/once-rehne.pdf>, s. 1-12.

Budak, Ali Cem; *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, 3. bs., İstanbul 2010.

Çetiner, Bilgehan; *Taşınmaz Teminatı*, İstanbul 2015.

Davran, Bülent; *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul 1972.

Deynekli, Adnan; *İcra ve İflas Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, Ankara 2013.

Ercan, İbrahim, *İcra ve İflas Hukukunda Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato*, Konya 2007.

Ertaş, Şeref; *Eşya Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 12. bs., İzmir 2015.

Erturgut, Mine; *İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi*, Ankara 2000.

Esener, Turhan/Güven, Kudret; *Eşya Hukuku*, Genişletilmiş 6. bs., Ankara 2015.

Fırat, Erhan; *Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler*, Ankara 2016.

Gürdoğan, Burhan; *Rehlin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip*, Ankara 1967 (Gürdoğan- Rehin).

Gürdoğan, Burhan; “İcra-İflas Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Aczini Tespit Eden Vesikalar”, *Batider*, 1963/II-1, s. 14-37 (Gürdoğan-Vesikalar).

İTO, *İcra ve İflas Kanunu Tadil Tasarısı*, Mevzuat Dizisi:5, İstanbul 1980.

Karahacıoğlu, Ali Haydar/Doğrusöz, M. Edip/Altın, Mehmet; *Türk Hukukunda Rehin*, Ankara 1996.

Karslı, Abdurrahim; *İcra ve İflas Hukuku*, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. bs., İstanbul 2014.

Kuru, Baki; *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, Ankara 2017 (Kuru- İstinaftan Sonra İcra).

Kuru, Baki; *İcra ve İflâs Hukuku Cilt III*, 3. bs., Ankara 1993 (Kuru- İcra).

Kuru, Baki; *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. bs., Ankara 2013 (Kuru- El Kitabı).

Muşul, Timuçin; *İcra ve İflas Hukuku, C. II*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. bs., Ankara 2013.

Nar, Ahmet; *Yabancı Para İpoteği*, Ankara 2009.

Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe; *Eşya Hukuku*, 18. bs., İstanbul 2015.

Olgaç, Senai; *İcra-İflâs 2. Cilt*, Ankara 1978 (Olgaç, S.- İcra).

Olgaç, Samet Can; “Rehin Açığı Belgesi ve Hükümleri”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, C. 11, S. 113, Ocak 2016, s. 112-119 (Olgaç, S. C.- Rehin Açığı).

Özbay, İbrahim; “İpoteğin İptali Davası (İİK m. 150/c. 3) Üzerine Bir İnceleme”, *EÜHFD*, C. XI, S. 3-4, 2007, s. 403-451.

Öztek, Selçuk; *İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası*, İstanbul 1994.

Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet; *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 3. bs., Ankara 2016.

Pekcanitez, Hakan/Simil, Cemil; *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet*, 2. bs., İstanbul 2017.

Postacioğlu, İlhan E.; *İcra Hukuku Esasları*, İstanbul 1982 (**Postacioğlu-** İcra).

Postacioğlu, İlhan E.; *538 Sayılı Kanunun İcra ve İflâs Kanununa Getirdiği Yenilikler*, İstanbul 1965 (**Postacioğlu-** Yenilikler).

Serozan, Rona; "Taşınmaz Rehni", *İÜHFİM*, 2006, C. LXIV, S. 2, s. 301-324.

Sirmen, A. Lâle; *Eşya Hukuku*, 2. bs., Ankara 2014.

Tanrıver, Süha; *İlâmlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*, Ankara 1996.

Tuna, Burcu Ece; *Menkul Rehninin Paraya Çevrilmesi*, İzmir 2009.

Tunç Yücel, Müjgan; *Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi*, 1. bs., İstanbul 2010.

Uyar, Talih/Uyar, Alper/Uyar, Cüneyt; *İcra ve İflas Kanunu Şerhi Cilt 2*, Genişletilmiş ve Yeniden Yazılmış 3. bs., Ankara 2014 (**Uyar-** Şerh).

Uyar, Talih; *İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi*, 2. bs., Manisa 1992, (**Uyar-** Rehin).

Uyar, Talih; *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi Cilt 8*, Sekiz Misli Genişletilmiş 4. bs. (tıpkı basım), 2010 (**Uyar-** Kanun).

Uyar, Talih; *İcra Hukukunda Şikayet*, 5 Misli Genişletilmiş 2. bs., 1991, s. 126 (**Uyar-** Şikayet).

Uyar, Talih; "Takip Hukukunda İcranın Geri bırakılması", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, 1972, s. 242-248.

Üstündağ, Saim; *İcra Hukukunun Esasları*, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. bs., İstanbul 1975.

Yıldırım, Mehmet Kâmil/Deren-Yıldırım, Nevhis; *İcra ve İflas Hukuku*, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 6. bs., İstanbul 2015.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.caglayanyalcin.com
www.forumadalet.net
www.turkhukusitesi.com
Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
Legalbank Elektronik Hukuk Bankası
Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi

KISALTMALAR CETVELİ

aşa.	: aşağıda
b.	: bent
Batider	: Bankacılık ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: Bakınız
bs.	: baskı/bası
c.	: cümle
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E. T.	: Erişim Tarihi
f.	: fıkra
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İİD.	: İcra ve İflas Dairesi
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
KİBB	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
m.	: madde
RG.	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
Yön.	: İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği
yuk.	: yukarıda